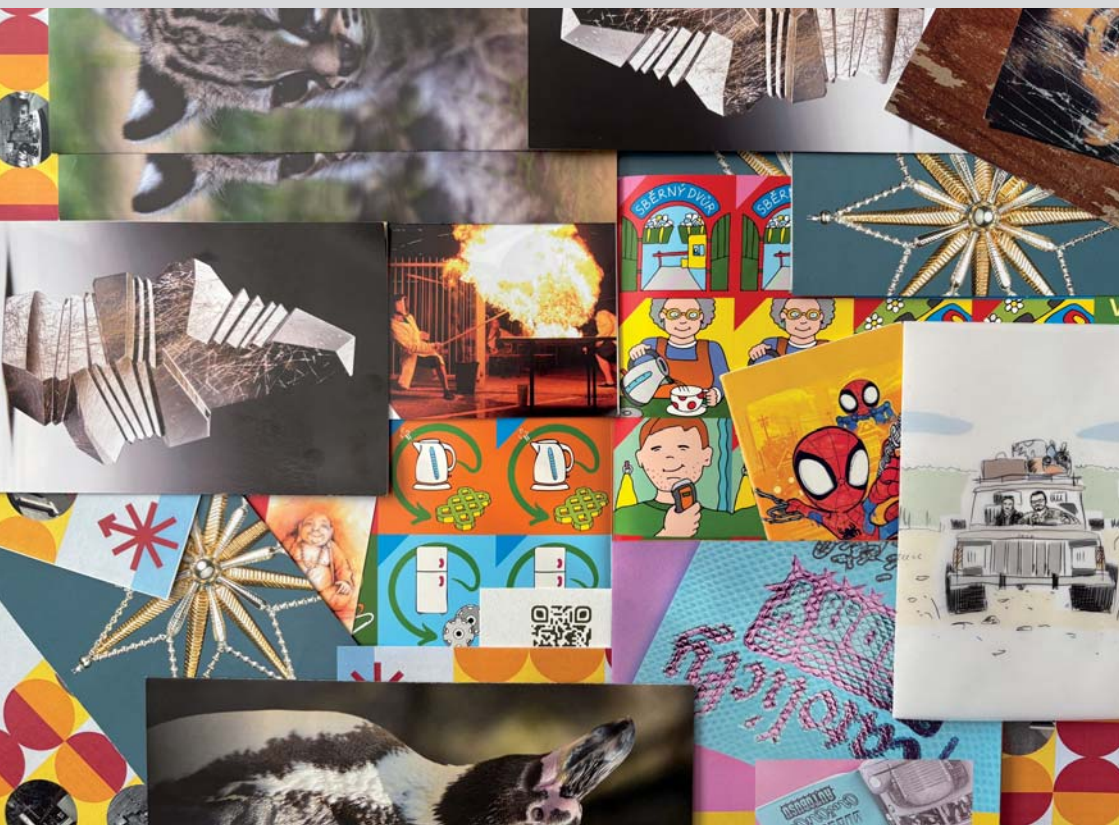




Svět literatury a knihoven

Krajská vědecká knihovna v Liberci
Liberecký autorský kruh



Julius Benko, iPhoneáz 24, 2026

jevila se v Čechách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.

míjí. Odpust', kdo hvězdám nevěříš.

usedají do stínu platanů a jejich urputná vzezření se stává věrným. Oh, moje Manon!

atí! Byl pozdní večer – první máj, večerní máj – byl lásky čas.

m světě. Být básníkem, to není jenom tak.

heit ist die Rede.

na svůj krtinec uprostřed dětského hřiště a zvědavě se rozhlížel.



Jsme tu s Vámi už 25 let. Na jaře 2001 došlo k mimořádné události – byla otevřena nově postavená knihovna. Tehdy se jednalo o první novostavbu knihovny v České republice po více než 70 letech. Součástí knihovny se stala i novostavba synagogy jako připomínka původní synagogy vypálené v roce 1938 v průběhu Křišťálové noci. Obě tyto stavby spolu pod jednou střechou tvoří Stavbu smíření.

Vizí bývalé paní ředitelky Věry Vohlídalové bylo vytvořit otevřený prostor pro všechny, místo, které nabízí služby všem bez rozdílu, kulturu, vzdělávání, prostor pro setkání a výměnu názorů, jednoduše místo pro lidi. A i když ve svých počátcích se knihovna možná

trochu hledala a nedokázala svůj potenciál 100% využít, troufám si tvrdit, že v průběhu uplynulých 25 let se knihovna proměnila ve skutečné a přirozené centrum regionu, do kterého proudí tisíce návštěvníků. Kromě výše uvedeného se snaží být místem pro rozvoj kreativity a komunitního života. Usiluje o to, aby důstojným způsobem dostála jedné ze svých nejdůležitějších úloh, a to být pilířem demokracie a podporovat rozvoj občanské společnosti.

Prolistujte si stránky tohoto vydání časopisu Světlik. Vše tam najdete. V rámci závěrečné akce oslav 25. výročí jsme vyzdvihli důležitost plurality pro rozvoj demokratické společnosti. Spolupracovali jsme na organizaci největšího svátku knih v našem regionu – soutěže Nejlepší kniha Libereckého kraje. Zahájili jsme nový víceletý projekt Demokracie nejsou jen volby zaměřený na vzdělávání veřejnosti v oblasti rozvoje občanské společnosti. Inspirovali jsme se v zahraničních knihovnách, kde jsme chtěli zjistit, jak k tématu rozvoje demokracie přistupují. Chceme bourat bariéry ve společnosti, nabídli jsme proto kurz českého znakového jazyka. Nebáli jsme se být odvážní a otevřeli výstavu věnovanou erotické literatuře na Liberecku. Propojili jsme se se zřizovateli knihoven v regionu a diskutovali s nimi o možnostech pro knihovny a jejich budoucnosti...

Závěrem si dovoluji vypůjčit úryvek ze zdravice, kterou pronesl pan rabín David Maxa na závěrečné akci oslav výročí knihovny v květnu.

„Přeji si, aby Stavba smíření zůstala i v dalších letech místem dialogu, respektu a vzájemného setkávání. Místem, kde se lidé nemusí ve všem shodnout, ale dokážou spolu mluvit a naslouchat si. Místem, které bude připomínat, že naděje není naivní očekávání šťastného konce, ale odvaha pokračovat v tom, co má smysl.“

Buďte u toho s námi.

Dana Petrýdesová

ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT literatury a knihoven 2

Z knihovny 2

Stavba smíření závěrečnou akcí

připomněla své 25. výročí..... 2

Krátce z knihovny 5

Oslava regionálního písemnictví:

Kniha roku Libereckého kraje 2026

odhalila své favority 5

Demokracie není samozřejmost..... 7

Týden v Kolíně nad Rýnem 9

Jak se rodí digitální gramotnost:

Inspirace z holandských knihoven 9

Knižní pozůstalost Edmunda Hünigena... 11

Akce knihovny 13

S projektovými žádostmi

na MK ČR i SML jsme byli úspěšní.... 13

Kurz českého znakového jazyka

v knihovně..... 14

Erotická literatura Liberecka..... 15

Dvě literární vycházky..... 16

Z regionu 17

Čtenářka roku České republiky

je z Libereckého kraje 17

Setkání, která propojují knihovníky

a zřizovatele 19

Březen plný příběhů: Knihovny

Libereckého kraje slavily čtenáře 21

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 25

Němci se odtud vlastně vyhnali sami.

Rozhovor se spisovatelkou Inkou Parei... 25

Ze souSVĚTí..... 28

Poezii mat 28

SVĚTonázory 30

Hodokvas animace znovu v Liberci 30

Roman Karpaš mezi kresbou

a grafikou..... 31

Jablonečtí SVĚTáci 33

Lidová spisovatelka Františka

Vačlenová 33

SVĚT krásné literatury 34

Štěpán Kučera: Blaschka 34

Iva Jakimiv: Onde 38

Věra Vohlídalová: Dřevěné desky 39

Josef Straka: Cesty někde podél.

Žluté plošiny nad řekou Nisou 40

oSVĚTa 42

Oslava Maloskalska v nedokončeném

románu Jarmily Glazarové..... 42

SVĚTlonoši..... 45

Blanka Pastvová, Marek Sojka 45

Redakční rada:

Marek Sekyra, Dana Petrádová, Marcela Freimuthová, Kateřina Šidlořová (KVK)

Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korektury: Eva Štastná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

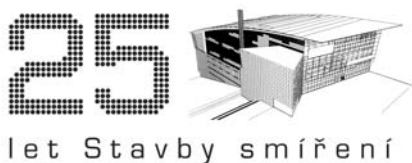
Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751



Z knihovny

Stavba smíření závěrečnou akcí připomněla své 25. výročí

V úterý 26. května vyvrcholily několikaměsíční oslavy 25. výročí otevření Stavby smíření – jedinečné budovy, která pod jednou střechou spojuje knihovnu a synagogu. Stavba stojí na místě s mimořádnou historickou pamětí. Před druhou světovou válkou zde stávala synagoga, vypálená během Křišťálové noci v roce 1938. Dnešní budova knihovny a synagogy se tak stala symbolem smíření, dialogu a společného soužití různých kultur a tradic.



Krajská vědecká knihovna v Liberci připravila ve spolupráci se Židovskou obcí Liberec slavnostní program pro pozvané hosty i širokou veřejnost.



Odpoledne zahájilo pietní setkání u La-
vičky Václava Havla, které připomnělo vý-
znam Stavby smíření jako místa paměti
i naděje pro budoucnost. Na něj navázal
komorní koncert violoncellistky Vladi-
míry Sanvito v synagoze.

Vyvrcholením oslav byla panelová dis-
kuse ve Velkém sále knihovny s názvem
Role vzdělávání, kultury a víry v době po-
larizace. Hlavním tématem večera byla
pluralita, odlišnost a jinakost v moderních
českých dějinách, ale také schopnost spo-
lečnosti vést dialog v kontextu současných
společenských výzev.

Pod vedením zkušeného moderátora
doc. Davida Václavíka z Technické uni-
verzity v Liberci diskutovali významní
hosté – historička Kateřina Portmann,
vysokoškolská pedagožka zabývající se
moderními českými dějinami, dále ná-
městkyňe hejtmána Libereckého kraje
pověřená řízením rezortu kultury a ces-
tovního ruchu Květa Vinklátová, rabín
David Maxa a arcibiskup pražský Mons.
Stanislav Příbyl.

V průběhu debaty zaznělo velmi mno-
ho myšlenek, informací, postřehů, neje-
nom ze současnosti, ale i z dob a situací,
kdy jinakost začala být vnímána jako hroz-
ba, jako tomu bylo v době nacismu nebo
komunismu. Z úst všech diskutujících za-
zněly i obavy ze stavu současné české spo-
lečnosti, kdy odmítnutí jinakosti se začíná
stávat hrozbou pro budoucnost.



Není možné v krátkém textu popsat celý obsah diskuze, dovolte mi proto podělit se s Vámi o několik zajímavých postřehů:

David Maxa
rabín

Pluralita učí vidět svět očima jiného člověka, empaticky nahlížet úhlem pohledu toho druhého. Pluralitou vzniká prostor pro tvořivost, kritické myšlení a lidskou pokoru, která s tím souvisí. Platíme vel-

kou cenu, když začneme jinakost vnímat jako hrozbu, jako tomu bylo v době nacismu nebo komunismu. Občas si společnost myslí, že je silná, když odstraní rozdíly, ale opak je pravdou. Bude silnější, pokud se naučí s rozdíly žít.

Kateřina Portmann
historička

Existuje rozdíl mezi pluralitou a tolerancí. Tolerance je o tom, že něco snáším,



ale může se stát, že v době, kdy se situace vyhroťte, to začnu nenávidět. Pluralita je o přijetí, o tom, že přestaneme jinakost vnímat a začneme ostatní vnímat jako lidi, občany a občanky.

Mons. Stanislav Příbyl
arcibiskup pražský

Napětí ve společnosti, které je patrné i v současnosti, je vyvolávané strachem. Správná cesta, jak se tomu postavit, je skrze odpuštění ke smíření, skrze smíření až k absenci strachu před pluralitou, která se nestává tolerancí, ale životní realitou.

Květa Vinklátová
polička, nakladatelka

Lidé se navzájem obohacují tím, že dopustí to, aby společnost byla pestrá. Že pustím k sobě někoho, kdo mluví jiným jazykem, je jiného náboženského vyznání, vyrostl v jiné kultuře, obohacuje mě to. Jakési potlačování znamená, že budu ochu-

zen a budu ochuzeni i ostatní. Důvodem odmítnutí plurality je strach a cestou k odstranění tohoto strachu je vzdělávání na všech úrovních, dětí i dospělých.

V odpovědích na závěrečnou otázku „Co znamená pluralita pro budoucnost české společnosti?“ zaznívalo mnoho optimismu – pluralita je elixír života, znamená bohatství po všech stránkách nejenom po té ekonomické, je zárukou přežití civilizované společnosti.

V tom, aby pluralita byla přirozenou součástí moderní společnosti mohou významně napomáhat i knihovny – a ta naše se o to rozhodně snaží.

Pokud jste na debatě nebyli a téma Vás zajímá, je možné ji shlédnout na YouTube kanále knihovny.

Závěrečná akce oslav 25 let Stavby smíření proběhla pod záštitou prezidenta České republiky Petra Pavla.

Dana Petrýdesová



Krátce z knihovny

Vzdálená registrace do knihovny:
Nově jednoduše přes BankID

Poslední květnový týden jsme spustili upravenou službu **vzdálená registrace** pro uživatele, kteří nemohou naši knihovnu navštívit osobně z důvodu velké vzdálenosti nebo zdravotního stavu. Ověření totožnosti při online registraci nově probíhá jednoduše a bezpečně prostřednictvím BankID. Roční

poplatek pak stačí uhradit online platbou. Tato vzdálená registrace opravňuje k přístupu k našim elektronickým zdrojům – e-knihám a online databázím z pohodlí domova.

Pro čtenáře, kterým již vypršela roční registrace a mají zájem i nadále využívat služby knihovny, nově nabízíme možnost uhradit registraci na další rok prostřednictvím online platby s využitím platební brány.

Marcela Freimuthová

Oslava regionálního písemnictví: Kniha roku Libereckého kraje 2026 odhalila své favority

Regionální literatura na severu Čech každý rok dokazuje, že má čtenářům i odborné veřejnosti co nabídnout. Svědčí o tom devátý ročník prestižní soutěže Kniha roku Libereckého kraje 2026, jehož slavnostní rozuzlení hostily nově zrekonstruované prostory historické knihovny Severočeského muzea v Liberci. Letošní ročník přinesl nejen rekordní zájem hlasujících, ale také silné příběhy, které rezonují celým krajem.



Do letošního klání tvůrci a vydavatelé přihlásili celkem 42 titulů, což porotě

přichystalo nelehký úkol vybrat to nejlepší z mimořádně pestré palety žánrů. Soutěž, která se již pevně etablovala jako klíčová událost kulturního kalendáře Libereckého kraje, vykazuje podle hodnocení odborníků setrvalý vzestup. Knihy se posouvají kupředu nejen svou obsahovou hloubkou, ale obrovský skok je patrný také v oblasti precizní typografie a celkového výtvarného zpracování. Že literatura v regionu žije, potvrdila i masivní divácká kulisa – do přidružené Ceny čtenářů se aktivně zapojilo úctyhodných 1 841 hlasujících.

Když promlouvají emoce a historie

V nejprestižnější kategorii *Beletrie a poezie* porotu nejvíce oslovilo hluboké lidské téma. Vavříny vítězství si odnesl spisovatel Pavel Novotný se svým dílem **Mistr**, v němž se autorovi podařilo přetavit portrét chybějící otcovské figury v nadčasový, působivý literární obraz.

Zkrátka nepřišli ani mladší čtenáři. V kategorii zaměřené na literaturu pro děti a na učebnice si nejvyšší uznání odnesla Marie Mrňáková za titul **Butik pana Barona**. Autorka v něm nesmírně poutavou a přístupnou formou otevírá dětem brány do světa tradičních řemesel a představuje krásu klasických látek a krejčovského umění.

Silnou vazbu na místo, kde žijeme, demonstrovala kategorie *Kniha o obci*. Zde jednoznačně dominovala publikace historika Jana Luštince s názvem **Jilemnice – Historická zastavení**. Ocenění pro toto významné zachycení městské historie na pódiu hrdě převzal jilemnický starosta David Hlaváč.

Léčitelství bodovalo u odborníků i veřejnosti

Absolutním fenoménem letošního ročníku se stala publikace **Léčitelé Pojizeří a Podkrkonoší**, na níž se vedle Květoslavy Patočkové podílely více než čtyři desítky dalších autorů. Toto rozsáhlé odborné a populárně-naučné dílo mapuje fascinující tradici lidového léčitelství v regionu od 16. až do 21. století.

Kniha opanovala nejen svou odbornou kategorii, ale zcela si podmanila i srdce široké veřejnosti, když suverénně získala i nejvyšší počet hlasů v divácké anke-

tě a odnesla si „double“ v podobě *Ceny čtenářů*.

Vizuální stránku knih pak nejlépe reprezentuje kategorie *Umělecká monografie a výtvarná publikace*. V té zvítězila Anna Dařbujánová s bilingvní knihou věnovanou významnému umělci: **Gottfried Josef Wurbis (1894–1970): Světle a stínem / Licht und Schatten**.

Mimořádné ceny a skleněná pocta

Odborná porota rozdala také dvě zvláštní uznání. První putovalo Anně Habánové za česko-německý uměnovědný počin **Argonauti ideálu. Liberecká výtvarná scéna první poloviny 20. století / Argonautem des Ideals. Die Reichenberger Kunstszenen in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts**. Druhou zvláštní cenu obdržel Vojtěch Mai za citlivě sestavenou publikaci **Liberecká čtvrť Ruprech-**



tice na starých pohlednicích, v běhu času a vzpomínkách.

Vyvrcholením večera se stalo předání Zvláštní ceny Libereckého kraje za mimořádný přínos literatuře. Tu z rukou představitelů kraje převzal známý novinář a spisovatel **Jan Šebelka** za svou dlouholetou tvorbu a rozvoj regionální kultury.

Všichni laureáti devíti hlavních kategorií byli odměněni finanční premií ve výši 10 000 korun. Vedle šeku si odnesli také originální trofej – umělecky ztvárněnou skleněnou knihu, kterou exkluzivně pro tuto příležitost vyrobili studenti a mistři skláři na Střední uměleckoprůmyslové škole sklářské v Kamenickém Šenově. Vítězové čtenářské ankety a speciálních uznání byli obdarováni hodnotnými věcnými dary od Libereckého kraje.

Překvapení večera: Miloslav Nevrlý a Jizerské hory

Zlatou tečkou slavnostního večera se staly okamžiky spojené s žijící legendou regionální publicistiky Miloslavem Nevrlým. Přítomné publikum nadchl nečekaný křest vybraných textů **Rok v Jizerských horách**, které doprovodil svými ilustracemi Roman Karpaš. Zároveň byl oficiálně představen ambiciózní záměr vydat jubilejní edici ikonické **Knihy o Jizerských horách** z pera právě Miloslava Nevrlého. Tento krok přichází v symbolický moment – v letošním roce totiž uplyne přesně 50 let od chvíle, kdy toto zásadní dílo spatřilo světlo světa poprvé.

Marcela Freimuthová

Demokracie není samozřejmost. Nový projekt propojuje generace v knihovnách Libereckého kraje

Krajská vědecká knihovna v Liberci se stala partnerem nového projektu zaměřeného na podporu demokratické kultury, občanské angažovanosti a mediální gramotnosti. Na projektu s názvem **Demokracie nejsou jen volby** spolupracuje s neziskovou organizací Agora CE, se kterou v minulosti již několik projektů úspěšně realizovala. Projekt je podpořen z Operačního programu Jan Amos Komenský. Probíhá od března 2026 do srpna 2028.

V posledních letech se stále častěji setkáváme s klesající důvěrou občanů v demokratické instituce, šířením dezinformací a menším zájmem o veřejné dění. Projekt proto nabídne pestrou škálu aktivit, které pomohou lidem lépe se orientovat, diskutovat o důležitých tématech a aktivně se zapojovat do života svých komunit.

Významnou roli v projektu sehraje knihovny Libereckého kraje, které se dlouhodobě osvědčují jako otevřená místa pro vzdělávání, setkávání i sdílení zkušeností. Na návštěvníky čekají debatní workshopy pro mládež a seniory, které vyvrcholí společnou debatní soutěží. V několika knihovnách regionu se uskuteční také diskuse o právním státu formou takzvaného



fishbowlu, při němž se mohou do debaty aktivně zapojovat i posluchači.

Mladí lidé se mohou těšit na živé knihovny, simulace jednání obecních zastupitelstev nebo komunitní mapování, během kterého budou hledat možnosti, jak zlepšit prostředí, ve kterém žijí. Součástí projektu bude také interaktivní aplikace s volebním průvodcem a vzdělávací hra zaměřená na rozpoznávání dezinformací.

Velká pozornost bude věnována i seniorům. V krajské i dalších knihovnách proběhnou série praktických workshopů mediálního vzdělávání, které jsou již delší dobu pevně zakotvené v nabídce akcí a pomáhají účastníkům lépe se orientovat v současném informačním prostoru a ověřovat si důvěryhodnost zpráv.

Jedním z vrcholů projektu bude celodenní konference o lidských právech, která se uskuteční v prosinci 2027 v Krajské vědecké knihovně v Liberci. Zajímavou zkušenost nabídnou také tři dvoudenní občanská shromáždění (minipublics), do nichž budou zapojeni zástupci různých věkových skupin z celého regionu.

Knihovny jsou důležitými centry občanského vzdělávání, dialogu a setkávání lidí různých generací. Právě otevřená diskuse, schopnost kriticky pracovat s informacemi a zájem o veřejné dění jsou totiž jedním ze základů fungující demokratické společnosti.

Projekt ukazuje, že knihovny jsou skutečně místem, kde si každý může najít to své. Jsou místem plným knih, informací, myšlenek, místem kultury, setkávání, vzdělávání i sdílení. Je jen na vás, zda navštívíte knihovnu, abyste mohli diskutovat, povídat si, vzdělávat se, dozvědět se něco nového, nebo zda si přijedete pro tašku plnou knih. Všechny bez rozdílu vás rádi přivítáme v Krajské vědecké knihovně – v našem „obyváku města“.

Projekt je realizován organizací Agora Central Europe ve spolupráci s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci. Registrační číslo projektu: CZ.02.02.05/00/24_038/0016195 v rámci Operačního programu Jan Amos Komenský.

Eva Šťastná



Týden v Kolíně nad Rýnem

Díky programu Erasmus+ jsme mohli v březnu vyslat dva knihovníky do jednoho z nejkrásnějších měst Severního Porýní-Vestfálska. Týden v Kolíně nad Rýnem byl pro oba inspirativním zážitkem.



Hlavní budova tamější knihovny je aktuálně ve stavu rekonstrukce, díky čemu ale mohli poznat umění improvizace německých knihovníků – a být více než překvapeni, že náhradní pobočka vůbec nepůsobí jako náhradní. V dočasných prostorách čeká návštěvníky takřka pět

pater (ani zdaleka ne pouze) knih. K dispozici je také rozsáhlá knihovna věcí, jejíž inventář zahrnuje hudební nástroje, zahradní a kempovací pomůcky i edukativní roboty. Dalším překvapením byl systém čtenářského 3D tisku, k němuž poskytuje čtenářům volné a bezplatné „licence“ na základě školení, které knihovna poskytuje. Nejzajímavější byly ovšem pobočky knihovny – v částech města Porz a Kalk. Obě knihovny zosobňují městské části, v nichž stojí, s vybavením a interiérem důmyslně uzpůsobenými právě zdejším čtenářům; v lecčems cenná inspirace, pro naši regionální praxi. O bohaté nabídce digitálně interaktivních a obecně vzdělávacích programů pro malé i velké ani nemluvě... Děkujeme kolínské knihovně a programu Erasmus+ za inspirativní cestu!

Eliška Daňková a Jakub Růžicka

Jak se rodí digitální gramotnost: Inspirace z holandských knihoven

Zahraniční studijní cesta, realizovaná v rámci programu Erasmus+ (aktivita *job shadowing*), nabídla jedinečnou možnost nahlédnout do zákulisí nizozemského knihovnictví. Návštěva sítě knihoven Kennemerwaard a amsterdamské OBA ukázala, jak moderní instituce úspěšně transformují vzdělávání veřejnosti v oblasti mediální gramotnosti a digitálních kompetencí. Nizozemský model staví na třech klíkových pilířích: intenzivní spolupráci se školami, silné komunitě dobrovolníků a koncepční podpoře ze strany státu.

Výuka v terénu a rozvoj „Democracy Fitness“

Tamní knihovny se nespolehají pouze na pasivní roli komunitních center. Díky propracovaným programům samy aktivně vstupují do škol. Příkladem je projekt „Level Up!“ – čtyřdílný interaktivní kurz s tištěnými pracovními sešity, zaměřený na uvědomělé hraní her a bezpečný pohyb v online světě. Pro starší studenty knihovníci pořádají lekce o bezpečné pubertě, kde otevřeně rozebírají vliv sociálních médií a internetových platform na dospívání.

Velkým přínosem bylo seznámení se s konceptem „Democracy Fitness“. Tento program formou praktických cvičení – například tréninkem hlubokého naslouchání a absolutní koncentrace se zavřenýma očima – posiluje demokratické sebevědomí, schopnost dialogu a kritického myšlení, což jsou pro digitální věk naprosto zásadní dovednosti.

Digitální dílny s jasným řádem

Skvělou inspirací pro rozvoj moderního vzdělávání jsou kreativní laboratoře BiblioKeet a PrutsHub. Tyto otevřené dílny nabízejí dětem i dospělým možnost pracovat s 3D tiskárnami, virtuální realitou, laserovými gravírovačkami či robotickými hračkami.

Z organizačního hlediska je zajímavé provozní řízení těchto center. Provoz má přísná pravidla (samostatný vstup často až od 9 let, mladší děti pouze s doprovodem) a otevírací doba je omezena na vybraná odpoledne. To knihovníkům umožňuje věnovat se návštěvníkům naplno a efektivně hospodařit s lidskými



zdroji. Motivaci dětí navíc podporuje promyšlený systém věrnostních karet s drobnými odměnami z 3D tiskáren.

Síla dobrovolníků a národní infrastruktura

Zatímco v českém prostředí knihovny při zavádění technologických novinek často narážejí na personální limity, v Nizozemsku hrají klíčovou roli expertní dobrovolníci z řad IT odborníků. Ti kompletně zajišťují programování v klubech CoderDojo nebo workshopy v Techlabu. Knihovník zde nepůsobí jako jediný lektor, ale jako garant prostoru a koordinátor komunity.

Zásadní rozdíl oproti našim podmínkám představuje národní portál *Oefenen.nl*. Jde o státem podporované bezpečné onli-



ne prostředí pro výuku matematiky, jazyků a digitálních dovedností, které mohou knihovny bezplatně využívat. Na tuto platformu navazují formou nízkoprahových poraden typu „Ontwikkelplein“ či neformálních setkání „Smartphone & tablet café“, kde pomáhají seniorům i znevýhodněným skupinám s digitální administrativou a e-governmentem u kávy a sušenek.



Pozoruhodná je také specializovaná podpora adolescentů. Knihovníci disponují přesnými soupisy povinností, které

musí mladý člověk v Nizozemsku splnit vůči státu v 15 či 18 letech, a aktivně je s touto agendou oslovují ve školách i klubech. Vytvoření podobného přehledného průvodce pro dospívající by nepochybně stálo za úvahu i v naší společnosti.

Knihovna jako prožitek

Tečkou za touto přínosnou stází byla návštěva amsterdamské centrální knihovny OBA Oosterdok. Její velkorysá architektura plná studijních zákoutí, multifunkčních učeben, hravých dětských zón a integrovaných kaváren jasně definuje moderní pojetí této instituce. Ukazuje, že knihovna už dávno není pouhým skladštěm knih, ale pulzujícím komunitním a vzdělávacím centrem 21. století, jehož koncepty mohou výrazně obohatit i české knihovnictví.

Marcela Freimuthová

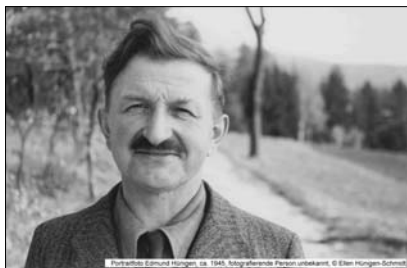
Knižní pozůstalost Edmunda Hünigena

Oddělení katalogizace ukončilo na konci minulého roku několikaleté zpracování osobní knihovny německého komunistického politika, antifašisty a novináře Edmunda Hünigena (1897–1971), který působil v Liberci.

Soubor představuje cenný pramen k poznání intelektuálního zázemí Edmunda Hünigena. Původně rozsáhlá knihovna čítající kolem 10 000 svazků zahrnovala především literaturu zaměřenou na moderní dějiny, dělnické a odborové hnutí, marxismus-leninismus i ideologické proudy 20. století, včetně děl názorových odpůrců. Dochovaná část fondu (cca 2 800 svazků) je významná nejen svým tematickým

profilem, ale i množstvím provenienčních znaků, rukopisných poznámek a výstřižků, které dokládají aktivní čtenářský přístup majitele a jeho kritickou reflexi zejména nacistické ideologie.

Knihovna tak neslouží pouze jako soubor dokumentů, ale jako autentické svědectví o myšlenkovém vývoji jednotlivce i širších společenských a politických souvislostech 20. století.



V letech 2021–2025 probíhalo v Krajské vědecké knihovně v Liberci systematické zpracování části osobní knihovny německého komunistického politika, novináře a antifašisty Edmunda Hünigena (1897–1971). Po jeho smrti získala část této knižní pozůstalosti tehdejší Vědecká a lidová knihovna Václava Kopeckého. Soubor byl po desetiletí uložen v tzv. rezervním fondu a jeho plnohodnotné zpřístupnění bylo realizováno až v posledních letech v rámci běžné činnosti oddělení katalogizace.

Edmund Hünigen, rodák z Heřmanic u Frýdlantu, patřil k významným představitelům dělnického a komunistického hnutí na Liberecku. Působil jako politiký a odborový funkcionář, redaktor komunistického tisku a poslanec zemského zastupitelstva. V období nacistické perzekuce byl vězněn v koncentračních táborech Sachsenhausen a Flossenbürg. Po roce 1945 se vrátil do Liberce, kde se nadále angažoval v politickém a veřejném životě a podílel se na činnosti antifašistických organizací.

Jeho knihovna, budovaná od mládí v úzké vazbě na politické a intelektuální zájmy, čítala přibližně 10 000 svazků. Tematicky zahrnovala především literaturu z oblasti moderních evropských dějin, hospodářských a sociálních dějin

dělnického a odborového hnutí, mezinárodního komunistického hnutí a marxisticko-leninské ideologie.

Pozoruhodná je také přítomnost děl názorových oponentů, zejména publikací reprezentujících fašistické a nacistické myšlenkové proudy. Do současnosti se v Liberci dochovalo přibližně 2 800 monografií a menší soubor dalších dokumentů, převážně v německém jazyce.

Fond je významný nejen svým tematickým profilem, ale i dochovanými provenienčními znaky. V řadě svazků se nacházejí vlastnická razítka, podpisy, rukopisné poznámky i dobové výstřižky. Tyto prvky dokládají aktivní způsob práce s textem a umožňují nahlédnout do hodnotových postojů majitele knihy. Zvláštní pozornost zasluhují kritické marginálie v ideologicky vyhraněných dílech, zejména v publikacích nacistické provenience, které svědčí o Hünigenově polemickém a kritickém přístupu.



Z hlediska dějin fondu je pozoruhodný i jeho osud v období druhé světové války, kdy byla část knihovny ukryta a následně po válce opětovně získána. Po Hünigenově smrti byla knihovna nabídnuta tehdejší Vědecké a lidové knihovně Václava Kopeckého v Liberci a poté rozdělena; část byla převedena do Ústavu

marxismu-leninismu ÚV KSČ v Praze. Dochovaný celek byl po dlouhou dobu evidován pouze provizorně.

Knižní pozůstalost Edmunda Hünigena tak představuje cenný pramen k poznání intelektuálního zázemí výrazné osobnosti regionálních dějin a současně autentické svědectví o ideových konfliktech a společenských proměnách 20. století.

Jak jednotlivé tituly hledat?

V rámci nedávného zpracování byly jednotlivé dokumenty zařazeny do elektronického katalogu knihovny. Záznamy obsahují věcný i jmenný popis titulů a jsou doplněny o údaje o provenienci. Fond není uložen jako uzavřený celek, nic-

méně jednotlivé knihy si lze v katalogu zobrazit souhrnně zadáním hesla „Edmund Hünigen“ do vyhledávacího okénka „Všechna pole“ v kategorii „Jednoduché vyhledávání“. Dokumenty jsou uloženy ve skladu a archivním fondu knihovny („trezoru“) a jsou badatelsky přístupné.

O knižní pozůstalosti Edmunda Hünigena pojednává podrobně článek vedoucí Odboru zpracování liberecké knihovny PhDr. Heleny Kořítkové, který byl publikován v časopise *Fontes Nissae* 2025/2. Článek je přístupný též přes regionální digitální databázi Kramerius pod vloženým odkazem. Níže text článku naleznete i v příloženém dokumentu.

Helena Kořítková

Akce knihovny

S projektovými žádostmi na MK ČR i SML jsme byli úspěšní

Krajská vědecká knihovna každoročně podává řadu projektů na rozvoj činnosti a zkvalitnění služeb. Snažíme se využívat projekty vypisované statutárním městem Liberec či Ministerstvem kultury ČR. Letos bychom díky finančním podporám chtěli pokračovat v projektech jako Znakokniha, Děti čtou nevidomým dětem či KVK4GenZ.

Do českého znakového jazyka bychom rádi přeložili knihu regionální autorky Barbory Melíkové a ilustrátorky Elišky Libovické O medvídkovi, který neuměl plavat, ale naučil se číst. O podporu žádáme statutární město Liberec. I pro nevidomé děti připravíme další titul, podporu jsme získali od MK ČR.

V rámci projektu KVK4GenZ pro teenagery a mladé dospělé chystáme opět řadu kurzů a jednorázových pořadů.

Zájemci se mohou těšit na podzimní kurz Kresba a malba. Malíři u stojanů opět ožíví naše výstavní galerie před Kreativní knihovnou. Zájemci o elektromagnetismus a stavebnice se mohou těšit na



kurz Elektrohrátky se stavebnicí MER-KUR. Chystáme ale také novinku zacílenou na budoucí maturanty a povinnou četbu. Průvodcem kurzu Povinná četba, WTF? bude lektor Jakub Růžička, který jednou měsíčně představí čtenářům-maturantům okruhy povinné četby.

Uspěli jsme i s dalšími žádostmi týkajícími se technického vybavení skladů – v žádosti na MK ČR ve výzvách VISK

nakoupíme technologie na monitorování a úpravu klimatického prostředí ve skladu a budeme pokračovat i v doplňování vybraných záznamů článků do báze ANL. Dalším novým úspěšným projektem je v rámci výzvy VISK 10 Knihovna jako místo diskuze. Jeho hlavním cílem je rozvoj občanské společnosti a demokratických kompetencí.

Helena Syrovátková

Kurz českého znakového jazyka v knihovně

Jak pozdravit, poděkovat nebo si jednoduše popovídat beze slov? Odpověď nabídne nový kurz českého znakového jazyka, který na podzim otevře Krajská vědecká knihovna v Liberci ve spolupráci s Centrem pro zdravotně postižené Libereckého kraje.

Kurz je určen začátečníkům i mírně pokročilým a nabízí jedinečnou příležitost nahlédnout do fascinujícího světa komunikace, která se neobejde bez rukou, výrazu tváře a mimiky. Účastníci se postupně seznámí se základy českého znakového jazyka a osvojí si praktické dovednosti využitelné v běžných životních situacích. Výuka bude probíhat srozumitelnou a přátelskou formou s důrazem na aktivní zapojení a praktické procvičování.

Čeká vás celkem 25 lekcí, během nichž zjistíte, že znakový jazyk není jen soubor gest, ale plnohodnotný jazyk s vlastní strukturou, gramatikou a kulturou. Možná vás překvapí, jak rychle se naučíte své první „rozhovory“ vést beze slov.

Kurz začíná 16. září 2026 a bude se konat každou středu od 16.00 do 17.30 hodin. Cena za celý kurz je 3 600 Kč (což odpovídá 144 Kč za jednu lekci). Kapacita je omezená, proto doporučujeme při-

hlásit se co nejdříve na e-mailové adrese statna@kvkli.cz.



Přijďte si rozšířit obzory, vyzkoušet něco nového a objevit jazyk, který spojuje světy slyšících i neslyšících.

Eva Šťastná



Erotická literatura Liberecka

V úterý 19. května se uskutečnila vernisáž výstavy Erotická literatura Liberecka. Jejím cílem je představit neobyčejnou šíři erotické literatury autorů z našeho regionu a pomoci lépe se v tomto žánru orientovat zdůrazněním toho nejmělečtějšího, co lze nabídnout. Představení jsou autoři renomovaní, jejichž díla, spjatá často s tvorbou předních českých ilustrátorů, jsou volně přístupná ve fondu knihovny.



Na vernisáži bylo možné poslechnout si ukázky z děl členů Libereckého autorského kruhu Martina Trdly, Julia Benka a Štěpána Kučery, a také několik písní duu Ing. Puding a Zuz. Obohacením bylo též taneční vystoupení členů skupiny Villanella.

Kontroverzní téma erotiky a s ní spojené umění (včetně literatury) bylo původně vnímáno zcela přirozeně. Teprve od určité doby začalo rozdělovat společnost a trvalo dlouho, než se k tématu zača-

lo přistupovat uvážlivě a nebylo odmítáno šmahem jako zcela nepatřičné a vše erotické přestalo být považováno za pornografické. Výstava se samozřejmě obvyčejné (i neobyčejné) pornografii a zcela bezúčelnému prvoplánovému zobrazování sexu vyhýbá.

Výstava je ke zhlédnutí ve Všeobecné knihovně po celé léto.

Františka Dudková Párysová
Marek Sekyra

Dvě literární vycházky

Literární vycházka do Lomnice nad Popelkou nazvaná „Na Tábor za lomnickými suchary i humoristy“ se uskutečnila 5. června. Na šesti zastaveních se účastníci dozvěděli informace o autorech působících na řadě míst v okolí. Na startu v Košově například o těch, kteří psali o Rváčově, Skuhrově či prameni Cidlina, mj. o V. Rónovi, V. Plívové-Šimkové či A. Staškovi.



Na Táboru bylo možné vystoupit na rozhlednu a vyslechnout si povídání o J. Kocourkovi, J. Seifertovi či K. V. Raisovi. Z Tábora účastníci pokračovali kolem křížové cesty, u níž získali informace o autorech, kteří psali o hradech Bradci a Kumburku a městě Železnici. Šlo mj. o I. Geisslovou, J. K. Tyla, S. Čecha, K. H. Máchu či L. Mušku. V samotné Lomnici pak na Karlovském náměstí, na hřbitově a na Husově náměstí následovali autoři J. Knap, V. Renč, M. Kubátová, J. Rudiš, Z. J. Vonásek ad.

Další literární putování, tentokrát sklářské s názvem **V září pyropů aneb Nebojte**

se s námi do Českého ráje, je plánováno na poslední srpnový pátek 28. 8. Povede z Rovenska p. T. na Borecké skály, do Loukovce a Turnova. Součástí vycházky je návštěva sklárny Urbanglass v Loukovci, Galerie Granát, Muzea Českého ráje a Uličky řemesel s galerií v Turnově. Doprava autobusem z Liberce a zpět zajištěna zdarma. Informace k průběhu výletu poskytne Marek Sekyra či Františka Dudková Párysová (tel. 482 412 140, e-mail: sekyra@kvkli.cz).

Františka Dudková Párysová
Marek Sekyra



Z regionu

Čtenářka roku České republiky je z Libereckého kraje

Máme velkou radost a zároveň cítíme hlubokou vděčnost za mladé lidi, kteří dnes nacházejí cestu ke knihám, knihovnám i dobrovolnictví. V době, kdy se často mluví o tom, že mladá generace nečte, je Jana krásným důkazem opaku. Nejenže miluje knihy, ale dokáže svou energii, kreativitu a nadšení předávat dál – dětem, vrstevníkům i celé komunitě kolem knihovny.



foto: Jaroslav Hoření, Český rozhlas Liberec

Předsedkyně regionální organizace Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a ředitelka semilské knihovny Mgr. Jitka Šedinová k tomu říká: „*Jsem nesmírně hrdá, že právě z našeho regionu vzešla Čtenářka roku České republiky 2026. Janin příběh ukazuje, jak důležité je dávat mladým lidem důvěru, prostor pro vlastní nápady a možnost být součástí života knihovny.*“

Podobná, možná i náhodná setkání a dobrovolnické zkušenosti mohou formovat nejen budoucí čtenáře, ale také laskavé a aktivní lidi, kteří budou měnit svět kolem sebe i knihovny k lepšímu.

Moje cesta ke Čtenářce roku České republiky

Už jako malá jsem chodila do knihovny hrdě se svou žlutou kartičkou, kterou jsem dostala při pasování na čtenáře v první třídě. Od té doby jsem navštěvovala dětské oddělení několikrát do měsíce. Nejraději jsem měla detektivky a různé napínavé příběhy, například knihy od spisovatelek Enid Blyton, Zuzany Pospíšilové a řady dalších, jak českých, tak i zahraničních autorek a autorů. Samozřejmě v mém čtenářském deníku nechyběly ani bestsellery jako je *Deník malého poseroutky* nebo *Harry Potter*.

Později mě naštěstí minulo tzv. hluché období, kdy už děti nechodí do dětského oddělení, ale do dospěláckého se ještě bojí zajít. Aby přechod mezi odděleními přestal být obávaným skokem do neznáma, nabízí knihovna program pro školy, který seznámí mládež s oddělením pro dospělé a ukáže jim, že se tam díky

knihovnicím opravdu neztratí. Je tady pro ně připravený *teens koutek s young adult* literaturou a stolními hrami. Nelze očekávat, že se děcka budou sama vracet do knihovny, pokud pro ně nemáte vhodnou nabídku.



foto: Jaroslav Hoření, Český rozhlas Liberec

Loni v létě mi Městská knihovna v Semilech umožnila být dobrovolnicí. Stala jsem se tak součástí týmu knihovny. Zprvu jsem vypomáhala na akcích pro děti a zapojovala se do běžného chodu knihovny, jako je obalování, půjčování nebo odpisy knih. Postupem času mi bylo nabídnuto udělat si i vlastní programy, tvořivé dílny pro děti nebo kvíz pro teenagery.

V únoru tohoto roku mě paní ředitelka Mgr. Jitka Šedinová překvapila nominací do soutěže Čtenář roku Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Udělaly jsme spolu krátký rozhovor, ze kterého paní ředitelka sepsala článek.

Byla jsem velmi mile překvapená vítězstvím v krajském kole, ve kterém jsem kromě knih a knihomilského deníku získala i vstupenky do IQ Landie v Liberci. Dveře do celostátního kola byly otevřené. Dle nadpisu článku už víte, že u titulu Čtenářky roku Libereckého kraje 2026 nezůstalo, dostala jsem se až na prkna Stavovského divadla, kde mi zástupkyně Svazu knihovníků a informačních pracovníků paní Mgr. Vladana Pillerová předala ocenění Čtenářka roku České republiky 2026.

Bylo mi ctí, že jsem se mohla zúčastnit předávání knižních cen Magnesie Litera ve Stavovském divadle, které proběhlo 18. dubna letošního roku. Velmi jsem si Literu s rodinou užila a už se těším, až si přečtu některé z oceněných knižních titulů. K hostům Magnesie Litery například patřil spisovatel a herec Arnošt Goldflam, herečka a dřívější moderátorka Litery Aňa Geislerová, dále bývalá první dáma Dagmar Havlová, která letos předávala ocenění za nejlepší humoristickou knihu, v předchozích letech oceňovala oblast poezie, a samozřejmě řada dalších významných osobností. Měla jsem možnost se osobně seznámit s panem PhDr. Vitem Richterem, bývalým generálním ředitelem Národní knihovny České republiky a Knihovnického institutu NK ČR.

V průběhu té nezapomenutelné soboty jsem navštívila také Národní knihovnu. Nahlédla jsem do barokní knihovny a vystoupala na astronomickou věž, která je jednou z nejvýznamnějších dominant Klementina. Zprvu se věž využívala pouze k výhledům na město, to ovšem změnilo zřízení astronomické observatoře v polovině 18. století. Rozloha nejstaršího a největšího komplexu jezuitské kole-

je v Čechách mě opravdu překvapila. Ze všech koutů na mě promlouvala historie této budovy, která je spojena především se dvěma významnými osobnostmi: s Albertem Einsteinem, který zde vyučoval, a se skladatelem Wolfgangem Amadeem Mozartem. Krásným zakončením tohoto dne bylo ubytování v prostorách samotného Klementina.

Velmi si vážím, že jsem se stala Čtenářkou roku. Toto ocenění jsem získala především díky podpoře, důvěře a příležitosti, kterou mi dala Městská knihovna v Semilech v čele s paní ředitelkou Mgr. Jitkou Šedinovou. Dále moc děkuji za podporu městu Semily a samotnému Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR za tuto příležitost. Velké díky samozřejmě patří i mé rodině a přátelům.



foto: Jaroslav Hoření, Český rozhlas Liberec

A nyní se už těším do naší vesnické knihovničky ve Slané, kde budu realizovat své nápady a půjčovat knihy. Pevně věřím, že tu bude mnoho čtenářů a čtenářek, jak velkých, tak i malých.

Jana Andrejsková, Jitka Šedinová

Setkání, která propojují knihovníky a zřizovatele

Jak mluvit se zřizovateli knihoven o současných trendech, architektuře, vzdělávání nebo dotačních možnostech? V Libereckém kraji se osvědčila cesta pravidelných seminářů pořádaných ve spolupráci Krajské vědecké knihovny v Liberci a Libereckého kraje. Setkání určená především starostkám a starostům ukazují, že osobní dialog mezi knihovníky a zřizovateli má velký význam a může výrazně ovlivnit podobu knihoven v regionu.

Proč jsou setkání se zřizovateli důležitá

Setkávání knihovníků a metodiků přímo se zřizovateli knihoven není v České republice samozřejmostí. Některé kraje podobné semináře pořádají pravidelně, jinde zatím neprobíhají vůbec nebo se komunikace odehrává pouze během metodických návštěv. Přesto se ukazuje, že právě osobní setkání se starostkami a sta-

rosty mohou být velmi přínosná. Pro metodiky i pověřené knihovny představují jedinečnou možnost, jak přímo představit aktuální trendy v knihovnictví, upozornit na dotační možnosti, otevřít témata architektury knihoven, vzdělávání knihovníků nebo komunitní role knihoven v obcích.

Program podobných akcí je náročné připravit tak, aby byl pro zřizovatele skutečně zajímavý a praktický, o to větší význam však tato setkání mají. Inspirativní

zkušenosti přicházejí například ze Zlínského kraje, kde jsou podobná setkání již velmi dobře zavedenou tradicí.

První setkání na Krajském úřadě

V Libereckém kraji proběhl první seminář pro zřizovatele knihoven 10. října 2023 v prostorách Krajského úřadu Libereckého kraje. Akci připravila Krajská vědecká knihovna v Liberci ve spolupráci s Libereckým krajem a zúčastnilo se jí přibližně 60 účastníků, převážně z řad zřizovatelů knihoven, ale také knihovníků. Program byl zaměřen například na systém regionálních funkcí, dotační možnosti pro knihovny, přípravu knihovny na soutěž Vesnice roku, projekt Bookstart nebo robotické dílny v knihovnách. Velký ohlas vzbudila také prezentace rekonstrukce areálu obecního úřadu v Ostrožské Nové Vsi. Ze zpětné vazby vyplynulo, že účastníci ocenili zejména praktické informace, dotační možnosti, příklady dobré praxe i inspiraci pro rozvoj vlastních knihoven. Řada z nich zároveň vyjádřila zájem o pravidelné pokračování podobných seminářů.

Seminář 2026: architektura, vzdělávání a dobrá praxe

Na úspěch prvního setkání navázal další seminář, který se uskutečnil 24. února 2026. Přestože byl z technických důvodů posunut z roku 2025, podařilo se opět připravit kvalitní program zaměřený především na zřizovatele knihoven, nově však ještě otevřenější také knihovníkům. Hlavními tématy byly architektura knihoven, vzdělávání knihovníků a příklady dobré praxe z Libereckého kraje. Účastníci si

vyslechli inspirativní příspěvky o podobě moderních knihoven, zkušenosti z Hodkovic nad Mohelkou a Chuchelny nebo informace o projektu Bookstart a vzdělávacích aktivitách pro knihovníky v regionu. Semináře se zúčastnilo přibližně 40 osob, nižší účast byla pravděpodobně ovlivněna souběhem dalších akcí určitých starostů. Přesto se opět potvrdilo, že podobná setkání mají smysl.



Velké poděkování patří Libereckému kraji, který seminářům poskytuje záze-
mí v prostorách Krajského úřadu Li-
bereckého kraje, čímž celé akci dodává
důležitou prestiž. Velmi si vážíme také
podpory Ing. Květy Vinklátové, náměst-
kyně hejtmana Libereckého kraje, která
nad semináři převzala záštitu a dlouho-
době podporuje rozvoj knihoven v regi-
onu. Pro metodiky i pověřené knihovny
představují tato setkání mimořádně dů-
ležitou možnost přímé komunikace se
zřizovateli. Věříme proto, že se podaří
navázat i v roce 2028 a v této smyslupl-
né tradici pokračovat.

Michaela Staňková

Březen plný příběhů: Knihovny Libereckého kraje slavily čtenáře

Březen už tradičně patří knihám, čtenářům a všem, kdo mají rádi příběhy, objevování i společná setkávání. Do celostátní kampaně **Březen – měsíc čtenářů** se také letos zapojily knihovny napříč Libereckým krajem a nabídly pestrrou škálu programů pro děti, dospělé i seniory. Nechyběly besedy se spisovateli, tvořivé dílny, Noci s Andersenem, cestovatelské přednášky ani komunitní setkávání, která dokazují, že knihovny jsou dnes mnohem víc než jen místem pro půjčování knih.



Březen jako svátek čtenářů a knihoven

Celostátní kampaň Březen – měsíc čtenářů navazuje na dlouholetou tradici někdejšího Března – měsíce knihy, který se v českých knihovnách připomíná už od roku 1955. Od roku 2009 se projekt proměnil v moderní oslavu čtenářství,

knihoven a jejich role v komunitním životě. Každoročně se do něj zapojují stovky knihoven po celé České republice a společně ukazují, že knihovny jsou otevřeným prostorem pro vzdělávání, inspiraci, setkávání i odpočinek.

Letošní motto kampaně „Společně tvoříme knihovnu, kde mladí čtou a mění svět“ se zaměřilo především na podporu

čtenářství u dospívajících a mladých lidí. Knihovny však zároveň nabídlý programy pro všechny generace – od nejmenších dětí přes rodiny až po seniory. Také knihovny Libereckého kraje připravily během března desítky akcí, které ukázaly rozmanitost současného knihovnického světa.

Český Dub: tvoření, příroda i čtenářská fantazie

Městská knihovna v Českém Dubu nabídla během března a dubna pestrý program propojující čtenářství, tvoření i regionální témata. Děti si užily velikonoční dílnu „Pro slepičí kvoč!“, při které vznikaly originální dekorace inspirované jarem a velikonočními tradicemi. Velký ohlas zaznamenal také interaktivní program inspirovaný knihou O klíči Pavla Čecha. Aktivita rozvíjela fantazii i čtenářskou gramotnost dětí z mateřských a základních škol.



Knihovna se věnovala i dospělým návštěvníkům – například prostřednictvím besedy s fotografkou Denisou Mikešovou nebo přednášky policisty Petra Najmana o internetových podvodech a bezpečnosti v online prostředí. Nechyběla ani vý-

stava fotografií „Živá příroda Podještědí“, která připomněla krásu i křehkost zdejší krajiny.

Frýdlant: pohádkové dobrodružství i hudební večery

Městská knihovna Frýdlant připravila program propojující regionální témata, hudbu i literární fantazii. Velký zájem vzbudila přednáška Dominika Rubáše o přírodních krásách Podještědí, stejně jako hudební večer věnovaný dirigentu Rafaelu Kubelíkovi.

Největší pozornost tradičně přitáhla Noc s Andersenem. Knihovna se proměnila v pohádkový svět inspirovaný příběhy Miloše Macourka a večerníčkem Mach a Šebestová. Děti se vydaly na dobrodružnou cestu plnou úkolů, šifer a pátrání po ztraceném kouzelném sluchátku. Program spojil čtení, hru, pohyb i spolupráci a znovu ukázal, jak silným zážitkem může společné objevování příběhů být.

Jablonecko: knihovny jako místo setkávání

Knihovny regionu Jablonecko nabídlý během března celou řadu komunitních a vzdělávacích aktivit. V Lučanech nad Nisou i v Radčicích pokračovala pravidelná setkávání zaměřená na trénování paměti seniorů, která propojují mentální aktivitu s přátelskou atmosférou a společným sdílením.

V Rádle i ve Skuhrově se děti zapojily do Noci s Andersenem, kde nechybělo dobrodružství, tvoření ani pohádkové úkoly. V Desné zase návštěvníky přilákal autorské čtení o Jizerských horách i velikonoční program v Křišťálovém údolí.

Knihovna zde připravila také čtenářský workshop inspirovaný knihou Morčata v akci, během kterého si děti vyzkoušely tvorbu vlastního komiksu.



V Koberovech se knihovna věnovala aktivitám pro seniory a rozvíjela programy trénování paměti, zatímco ve Skuhrově probíhala vedle dětských programů také pravidelná komunitní setkání žen nazvaná Babinec.

Rychnov u Jablonce nad Nisou: tradice i tvořivost

Knihovna v Rychnově u Jablonce nad Nisou se i letos držela osvědčených tradic. Pro děti připravila dílničky, barvení velikonočních vajíček, vědomostní kvízy i besedy se spisovatelem. Dospělí návštěvníci se mohli zúčastnit cestovatelské přednášky nebo pravidelného háčkovacího kroužku, který patří mezi oblíbené komunitní aktivity knihovny.

Po celý měsíc zároveň probíhala edukace čtenářů o práci s knihovním fon-

dem a ochraně knih, což připomnělo, že knihovny nejsou jen místem čtení, ale i péče o kulturní dědictví.

Lázně Libverda: za popleteným dráčkem

V obecní knihovně v Lázních Libverda připravila knihovnice pro děti z mateřské školy hravý program „Brána do říše fantazie“. Děti hledaly popleteného dráčka a prostřednictvím soutěží a interaktivních aktivit mu pomáhaly napravit pomotané znalosti. Za svou pomoc získaly diplomy i malé odměny a odnesly si především radost z knih a příběhů.



Kamenický Šenov: komiks, Disney i noc mezi knihami

Velmi pestrý program připravila také knihovna v Kamenickém Šenově. Žáci základní školy se během besed s lektorkou Janou Rodovou seznamovali se světem komiksu – od jeho historie až po současnou mangu a superhrdiny. Děti z mateřských škol i základních tříd navštívily besedy spisovatelky Markéty Vítkové, která je zavedla mezi dinosaury i do záku-
lisí vzniku knih.



Nezapomenutelným zážitkem se stala také Noc s Andersenem na téma Walt Disney. Děti nocovaly přímo v knihovně, plnily úkoly, luštily šifry, tvořily, četly pohádky a vydaly se i na noční stezku budovou knihovny. Program ukázal, že knihovna může být místem dobrodružství, fantazie i nových přátelství.

Turnov: měsíc plný čtení a komunitního života

Městská knihovna Antonína Marka v Turnově připravila během března mimořádně bohatý program. Letošní aktivity se výrazně zaměřily také na dospívající čtenáře – například prostřednictvím programů věnovaných manze, komiksu nebo doporučení knih pro mladé.

Knihovna se zároveň zapojila do happeningu „Je nás slyšet!“, který připomněl

význam čtení a knihoven jako otevřeného prostoru pro setkávání a sdílení příběhů.

Knihovna pokračovala v řadě dlouhodobých projektů pro děti, rodiny i seniory – od Bookstartu a pohádkových programů přes biblioterapii až po cestovatelské přednášky a literární pořady.

Významnou událostí byla tradiční Noc s Andersenem, která proměnila celé město v pohádkovou scénu a zapojila školy, školky i rodinná centra. Jen během března uspořádala turnovská knihovna 88 akcí s více než dvěma tisíci návštěvníky.

Knihovny jako živé centrum obcí

Přestože tento článek představuje jen malý výběr aktivit, je z něj patrné, jak pestrý a živý program knihovny Libereckého kraje během Března – měsíce čtenářů nabídly. Do kampaně se zapojila také řada dalších knihoven v regionu, například Krajská vědecká knihovna v Liberci nebo Městská knihovna v Semilech.

Besedy, čtení, tvořivé dílny, komunitní setkání i vzdělávací programy znovu potvrdily, že knihovny jsou dnes důležitým místem pro setkávání lidí všech generací. Nabízejí prostor pro fantazii, vzdělávání, sdílení i společné zážitky.

Velké poděkování proto patří všem knihovnicím a knihovníkům, kteří s nadšením a energií připravovali programy pro své návštěvníky a přispěli k tomu, aby byl letošní Březen – měsíc čtenářů v Libereckém kraji opět skutečnou oslavou čtenářství, knih a komunitního života.

Michaela Staňková

Němci se odtud vlastně vyhnali sami. Rozhovor se spisovatelkou Inkou Parei

Rozhovor s Inkou Parei je součástí ročního projektu *Minout Prahu*. V rámci něj přijelo dvanáct německy píšících autorů na měsíc poznávat zdejší krajská města. Z jejich pobytů vzejde antologie povídek, která bude v říjnu uvedena na největším světovém knižním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem, jehož hlavním hostem bude tentokrát Česko.



foto: Ondřej Kocar, Větrné mlýny

Vaším rezidenčním městem se stal Liberec. Zaujal vás něčím?

Samozřejmě tématem Němců, jejich válečných zločinů a poválečného vyhnání. Celá moje tvorba se právě takových temných stránek německé minulosti nějak dotýká. V prvním, třetím a posledním románu jsem psala o jizvách, které

v Berlíně na lidech i domech zanechaly válka i poválečné období a které přetrvávaly dodnes. V druhé knize píšu o potlačených a nezpracovaných stínech války, které v 60. letech vyvolaly k životu ultralevicovou teroristickou guerillu RAF.

Hned po příjezdu do Liberce mi ale bylo řečeno, že válečná minulost už tu není téma. Jenomže když jsem pak debatovala se studenty gymnázia, říkal jeden student, že jeho pradědu zatklo gestapo, a druhý, že praděda zemřel v koncentráku. Prásk, a bylo to – hned mi bylo jasné, že takhle historie tu stále hraje svou roli.

Samozřejmě jsem se ale zajímala i o město jako takové, o jeho širší dějiny, o 19. století nebo rok 1968. Procházela jsem ulicemi a nechávala si něco říct k různým architektonickým vrstvám Liberce – co kde kdy v minulosti stálo, co zmizelo a podobně.

Cítíte jste od místních nějaký odstup?

Cítila jsem určitou opatrnost a snahu všechno udělat správně. Z mé strany to bylo stejné – nevěděla jsem, na co všechno se můžu ptát. Překvapilo mě, že mladí lidé měli často velkou chuť se se mnou

bavit německy. Potkala jsem i jednoho novináře, který mi vyprávěl, že je z německé rodiny, která po válce směla zůstat, a že se o tom dneska moc nemluví.

Hlavně jsem se ale snažila představit si, jaké to tady bylo před válkou, za války a po ní, hrozně ráda bych se podívala na deníky Němců z té doby a zjistila, co si tam psali, kolik toho o tom, co se skutečně dělo, věděli a vědět chtěli. Ale třeba i jaké to bylo, když se ti, kdo přišli po válce, částečně nastěhovali přímo do domů a doslova i do šatů těch, kteří tam žili dřív. To přece musí být hrozně zvláštní pocit.

Vyhnání Němců jako takové vás tolik nezajímalo?

Chci otevřeně říct, že můj soucit s vyhnanými Němci má své meze. Protože se málo soustředíme na to, proč vůbec k vyhnání došlo. Nemyslím z historického hlediska, k tomu existuje velké množství literatury, ale z toho osobního.

Ti, kteří byli vyhnáni, jsou pro mě tak trochu lidé, kteří ztratili tvář ve vztahu k tomu, do čeho byli zapleteni. Jaké zlo sami napáchali a jaké zase museli snést. Myslím, že je zapotřebí větší otevřenosti. Jasným se totiž stane jen to, co jasné pojmenujeme, co pojmenovat vůbec chceme.

Co si myslíte, že byste v denících Němců, kteří v Liberci za války žili, nakonec našla?

V Německu je všechno, co se týče války a nacismu, velmi důkladně dokumentováno, pořád přibývají další aspekty, knihy, fotky, svědectví, něčemu možná ještě ne úplně rozumíme, ale většinu věcí ano. Mě by zajímala specifická situace Němců konkrétně zde – jejich soužití s Čechy.

Jaké tu existovaly hierarchie třeba vzhledem k tomu, že němčina, jak jsem se tady dozvěděla, byla dlouho považována za vzdělanostní, „lepší“ jazyk, za nositele hospodářského pokroku a tak dále. Jak došlo k té ohromné radikalizaci, jaké to bylo, být najednou součástí jiného státu? Němci tehdy přece měli možnost říct: Tohle jsou naši sousedé, s těmi tady žijeme, toto je naše vlast. Ano, o tohle vlastně nakonec jde – tím, že to neřekli, tím se jim jejich původní vlast vlastně sama ztratila, sami se jí vzdali. Tím, že dali přednost vládě sídlící v jiné zemi a na vzdáleném místě před lidmi, se kterými zde vyrůstali. A tak se, dá se říct, odtud vyhnali sami, i tak to lze podle mě vidět.

Ze strany Němců, ale ani Čechů, tu tehdy bohužel nebyla velká vůle ani touha žít nadále pospolu, budovat společný stát. Z české strany je ale nyní vyhnání spojeno také s pocity studu za napáchané zločiny. A dlouho bylo spojené také s pocitem nejistoty i obav z možné ztráty po válce nově nabytého domova. Jak by za takové konstelace mohlo vypadat konečné česko-německé smíření?

Jakkoliv si stojím za tím, co jsem dosud řekla, a jakkoliv je podle mě jasné, že všichni – samozřejmě kromě dětí a starých lidí –, kdo za nacismu nebyli aktivně proti, nesou na nacistických zločinech a napáchaném bezpráví spoluvinu, je také nutno pojmenovat násilí, které se stalo z české strany.

Pokud u Čechů existují pocity studu, je potřeba se zamyslet, jak s tím naložit. Zda není nutno ještě více připomínat, co všechno se zde odehrálo. Třeba i nějakými instalacemi ve veřejném prostoru, vy-



foto: Ondřej Kocar; Větrné mlýny

stavami a podobně. Prostě ty věci, jak jsme o tom už mluvili, pojmenovávat.

Stejnou měrou – a z mého pohledu ještě daleko intenzivněji – je potřeba jasně a bez sentimentu připomínat také všechno to, co vyhnání předcházelo. Všechnu tu krutost a bezpráví, ke kterým tu docházelo.

Mě třeba hrozně překvapilo, jak málo jsem v Liberci našla připomínek pracovních táborů, kterých přitom bylo v okolí přes sto, protože město bylo centrem válečného průmyslu a dodávaly se odtud zbraně do celé Říše. Dnes se o tom ale prakticky nic neví. Jen pár dnů před svým odjezdem jsem při prohlídce městského muzea našla kdesi úplně v rohu takovou malou tabulku posetou barevnými body, která ty tábory zobrazuje...

Tomu číslu jsem vůbec nechtěl věřit, ale podle historických údajů bylo různých zajateckých, pracovních i koncentračních táborů na Liberecku a Jablo-

necku dokonce okolo tří set! Kdo by se o všechny ty památníky a připomínky měl postarat?

Myslím, že by v tom měly sehrát roli oba národy. Nejdůležitější ale samozřejmě je, aby to vycházelo z české iniciativy, protože se to týká vaší země, vašeho města, vaší paměti. Pokud byste se rozhodli do toho pustit, měli by vám pak Němci určitě být maximálně nápomocni a spolupracovat s vámi.

Abyste mě někdo nepochopil špatně: Určitě nechci nikomu předepisovat, co má dělat se svou minulostí. I kdyby se třeba rozhodl nechat ji kompletně za sebou a prostě jen zapomenout. Jen si myslím, že její pojmenování vždy pomáhá. Když se to neudělá, když se o traumatech nemluví, vznikají právě taková bílá místa, na která jsem v Liberci narazila.

Něco podobného se mimochodem stalo také ve východním Německu, kde byla veřejná debata o válce, nacistických zločinech

a otázce osobní i historické viny za komunismu dlouho potlačována.

Vy sama žijete v Berlíně, což je velmi multikulturní město. Je tam v nějakém počtu zastoupena snad každá národnost světa. Jak se tam cítíte?

Přišla jsem do tehdejšího Západního Berlína v 80. letech, město mělo zvláštní status, bylo hodně izolované, možná bych z něj byla i brzy odešla. Ale pak padla Zeď a všechny dřív oddělené části se zase spojily. A s nimi přirozeně taky lidé a jejich příběhy. I kulturní rozdíly.

Proces tohoto sblížování, srůstání a proměňování je také mým osobním příběhem, protože můj otec i moje matka se narodili blízko Berlína v Braniborsku, pozdějším Východním Německu. Po válce odtud ale odešli a poznali se v Západním Německu, v Hesensku, kde jsem blízko Frankfurtu taky vyrůstala. Berlín z podobného neustálého přicházení a odcházení žije. Žije z lidí, kteří přicházejí z celého světa a mísí se s těmi, kteří jsou tam usazení už déle. A já přesně tohle na Berlíně miluji.

Věříte po všech těch hrůzách a dnes nezahojených ranách druhé svě-

tové války – a taky při všem tom napětí, které pozorujeme dnes –, že je dlouhodobě možné mírové soužití různých národů na území jednoho státu?

Pro mě jako Západní Němku je tohle mísení kultur normální. A jakkoliv je nepochybně důležité držet si svou národní identitu, považuji izolacionismus a nacionalismus za hroznou a nebezpečnou chybu. Dokud se budeme držet práva a společných pravidel, dá se, myslím, trochu toho nepohodlí, které ze soužití různých kultur plyne, dost dobře vydržet. Pojí se s ním totiž také obrovské obohacení, kterému se lze otevřít.

V Liberci jsem našla pěkný památník v Parku Paměti národa. Vztahuje se sice k obětem komunismu, ale to, o čem vypovídá, se dá dost dobře použít i jinak. Je to zrcadlo, ve kterém se na sebe může každý podívat a popřemýšlet nad nápisem, který se v něm ukáže a který člověka vybízí, aby se zamyslel nad tím, kdy on sám svobodu podporuje, a kdy ji potlačuje. To je hrozně aktuální otázka, kterou je možné aplikovat nejen v případech jednotlivců, ale i národů.

Publikováno v Salonu Práva

Ze souSVĚTí

Julius Benko

Poezii mat

Pirkštejn, Ctěnice, Šitboř, Prášily, ale také Helsinky, New York nebo Heidelberg. To je jen nepatrný výčet míst málo exponovaných i nejexponovanějších, kde se nachází poesiomat čili zařízení, automat, který zpestřuje své bezprostřední okolí nejenom poezií. Z třinácti krajských měst zbyvají pouze tři, která poesiomat dosud nemají. Mezi nimi je i Liberec, přičemž třeba ve Frýdlantě a Hejnicích už tento ze země vycházející kulturní periskop do éteru slova vypouští.



Nezamýšlím se nad tím proto, že by Liberec snad byl nějakým posledníčkem na chvostu, který se ostudně ještě nepřipojil ke konceptu ožívování veřejného prostoru a posilování genia loci, ale proto, že jsem se o poesiomat v Liberci aktivně zasazoval. Jen v krátkosti: zhruba před dvěma lety se uvnitř Libereckého autorského kruhu poprvé objevila myšlenka poesiomatu. Po krátkém období získávání informací a přípravě celého projektu, včetně vypracování seznamu autorů, se přistoupilo k tomu nejdůležitějšímu – k hledání financí a místa instalace. Předpokládali jsme, že Město nebo Kraj budou mít o takto zajímavé dílo zájem. Aby měli městští i krajští zastupitelé snazší rozhodování, chtěli jsme jim pomoci naším činným přístupem. Od soukromého dárce jsme získali téměř třetinu pořizovací ceny a pořídili jsme zvukovou nahrávku Miloslava Nevrlého, jednoho z vybraných autorů, který s námi přes svůj úctyhodný věk ochotně spolupracoval přesto, že své texty velmi nerad čte. Bohužel po několika jednáních, kdy se dokonce bodlo prstem do plánu a ukázalo se konkrétní umístění s ujistěním, že je to hotová věc, v Liberci poesiomat stále nemáme, protože páni konšelé následně dospěli k názoru, že je to moc drahý špás.

Nezamýšlím se nad tím s nějakým pocitem zhrzení nebo marné práce. Naopak, nyní vím, kudy cesta určitě nevede, a mám nezkreslenou představu o prioritách a fungování veřejných institucí: kocháme se nádherně vybudovanou náplavkou za 166 milionů (poesiomat by z této částky představoval 0,15 %) a před *Magickým kloboukem* spisovatele Otfrieda Preußlera jsme se mohli tetelit z proslo-

vu jednoho z představitelů města, který hovořil o spisovatelově velikosti a hrdosti na něj (nic proti Preußlerovi ani autoru jeho interaktivní připomínky Richardu Loskotovi).



V pátek 22. května 2026 uběhlo přesně padesát let od prvního vydání legendární *Knihy o Jizerských Horách* a na *biřhítu* odstartoval projekt, který má toto vydání připomenout. Věřím, že tato iniciativa bude úspěšná, protože vzešla *zespodu*, od skutečných milovníků Nevrlého díla. Dnešní situace (nejen) v kultuře je zkrátka taková. Kdo se snaží o kvalitu, o autentičnost a nechce se podřizovat prospěchářskému a nelitostně komercializujícímu systému, který dává větší vyhlídky na sukses, ten se musí smířit s postavením mimo systém. Možná tedy také Liberec bude mít svůj poesiomat, jen se při jeho slavnostním odhalování nebudou sbírat politické body.

Hodokvas animace znovu v Liberci

V tradičním květnovém termínu proběhl v Liberci Mezinárodní festival animovaných filmů Anifilm. Zahajovacímu večeru dodal lesk Cirk La Putyka, jehož členové se krom předvádění akrobatického, pěveckého, tanečního a hudebního umu ujali také moderování.



Hlavním tématem nesoutěžního programu se tentokrát staly mýty a legendy, shlédnout bylo možné několik přelomových celovečerních, ale i krátkometrážních snímků, které animační technikou, výtvarným stylem nebo použitými triky ovlivnily generace tvůrců.

Nejprestižnější kategorie celovečerních filmů pro dětské a dospělé publikum se i letos těšila kvalitnímu obsazení, mezi vybranými snímky mohli diváci nalézt *Malou Amélii* nominovanou na Oscara, čínský *Příběh o ohni* výtvarně stylizovaný do tradiční tušové malby, *Vesmírnou kadetku* o dojemném vztahu dívky a robota nebo španělské *Decorado* vyznačující se krutým černým humorem. Nejcennější trofeje se porota (ve které zasedl například maďarský režisér Áron Gauder, autor podvratné taškařice *Distrikt!* a dívky Anifilmu oceněného snímku *Čtyři duše kojota* zpracovávajícího indiánské

mýty) rozhodla udělit filmům se sociální tematikou. V dětské kategorii získal hlavní cenu snímek *Olivia a neviditelné zemětřesení*, příběh dětí vyrovnávajících se s katastrofou v podobě ztráty důstojného bydlení, v tvorbě pro dospělé zabodoval animovaný dokument *Nekonečná Cookie*.

Z Libereckého výstaviště se festival vrátil zpět do příjemného prostředí Grandhotelu Zlatý lev a do čerstvě zrekonstruovaných Lidových sadů, kde krom projekcí probíhaly i animační dílny pro děti. Co se týče komfortu, měkkým polohovatelným sedačkám v kinosálech Cinema City obdivovaným i libereckými hosty ovšem žádné z projekčních míst konkurovat nemohlo.

Linserka poprvé přivítala herní nadšence, kteří dostali možnost otestovat soutěžní hry nebo mohli v herním archivu nostalgicky zavzpomínat na tituly na modernějších počítačích již nespustitelné. Pozvání přednášet a debatovat přijal autor legendárního herního titulu *Prince of Persia*.

Akreditační centrum bylo přesunuto do exkluzivních prostor Kavárny Pošta, což z centra dění částečně vyčlenilo Liberecký zámek a pravděpodobně zapříčinilo sníženou návštěvnost výstav, které zde byly nainstalovány. K virtuální realitě, kterou většina akreditovaných profesionálů dlouhodobě považuje za nejzajímavější

část festivalu, si naštěstí zájemci do zámeckého křídla cestu našli.

Doprovodný hudební program cílil převážně na mladé publikum. U části návštěvníků to mohlo vyvolat mírné zklamání, ve festivalovém stanu se ovšem po většinu večerů tísnil na místní poměry nebývale početný dav dávající průchod svému nadšení.

Plné sály a vyprodaná představení jsou důkazem stoupající kvality festivalu a diváckého zájmu.

To je výborná zpráva, protože velkou část návštěvníků tvoří mimoliberečtí a takto skvěle zvládnutá akce dělá dobré jméno také pořadatelskému městu, které hostům i v mimofestivalovém období rozhodně má co nabídnout.

SVĚTonázory

Otto Hejnic

Roman Karpaš mezi kresbou a grafikou

Romana znám asi 45 let z liberecké Malé výstavní síně, kde zprvu vystavoval. Mám od něj čtyři malé grafiky. Když tu první nabídl, zdráhal jsem se ji přijmout, řekl, že jich dělal asi padesát, a hned mi u sebe doma ukázal, jak se do kovové desky ryje, jak se na ni klade barva a jak v lisu obtiskává obrázek. Zná ho i jako autora a vydavatele knih, například všeobslhlé *Knihy o Liberci*, *Stalo se na severu Čech 1900/2000*, na kterých jsem se podílel. Pracoval v nakladatelství 555, v nakladatelství RK, ilustracemi doprovodil díla Milana Exnera, všechny Kalmanachy (tedy sborníky Kruhu autorů Liberecka), sbírá staré pohlednice, má dokončených pět svazků knihy *Jizerské hory*, buduje svou Severočeskou sbírku, poslední a nejmenší knížkou je *Rok v Jizerských horách* – text Milošlav Nevrlý, ilustrace Roman Karpaš. Předpokládal jsem, že jádro jeho prací bude „národopisné“, a byl jsem zvědavý, jak se předvede, kam ustoupí.

Výstava, která probíhala od března do května v Severočeském muzeu v Liberci, mi vyrazila dech. Kurátor Luděk Lukuvka měl pravdu, když říkal, že shromážděné dílo má vnitřní souvislost. Zachycuje jednotlivosti, jeden kámen na cestě, transformátor uprostřed louky, plot na kraji sadu... Tyto drobné lepty z roku 1980 vycházejí z realistického lesa na Hemrichu (1979) a z momentů v Jizerkách.

Roman píše, že přestal v roce 1983 malovat, od té doby se zabýval jen grafikou. Nastoupil jako vychovatel do Montážních závodů, týden dělal, týden měl volno, pak na místo redaktora v Severočeském nakladatelství, vedle kterého byla Sínka. Místo celků maluje jednotlivosti, na malém formátu 10 x 12 cm, ze Stromu nebo z Houštiny vznikají abstraktní tvary původnímu materiálu málo podobné. Na



stejném principu vznikají u Baltu grafiky Moře, na liduprázdné pláži se setkávají dva principy, hmotná voda a nehmotný vzduch, a na okraj písek, promísený s kameny.

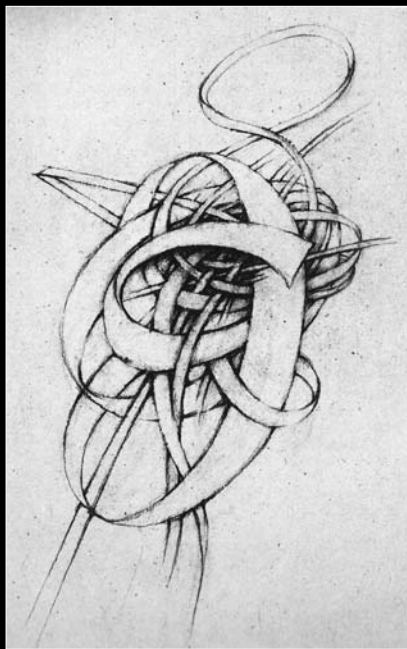
V dalším vstupu Karpaš uvádí, jak se změnila jeho pozice, například se zúčastnil Mezinárodního trienále grafiky v Krakově 1994. Od přímé reflexe skutečnosti se oprostil. Formáty se postupně zvětšovaly a vznikly velké grafiky, třeba na sympoziu Grenzraum v Andělské Hoře, kde má Jan Měřička ateliér a velký lis. Cyklus *Klec* (1990), vytvořený plošným leptem, je první, který návštěvník při vstupu do expozice vidí. Grafika *Dvanáctka* (1999) je zase prvním artefaktem, kde je uplatněn krouživý pohyb.

*Roku 1999 začal
autor kreslit, odložil
rydlo a lis, uhlem začal
vytvářet organické
konstrukce.*

Pankáči (2000) jsou kresleni uhlem na šedé lepence. Podobně *Hlavy a Vajíčka*, z kresby je cítit rotace, pohyb. Krásný je *Proud* (2003), kdy se cosi nese jedním směrem, určeným poryvy větru. *Hrad* (2011) vytvořený uhlem evokuje budovu. Kresby tužkou doprovázejí knihy Milana Exnera. *Pocťa Mikoláši Medkovi* (lept, 2012) představuje návrat k množství, stejně jako *Prohnutá síť*. *Uzel* (2026) je kreslený tužkou, *Veliká uzlina* (2026), nakreslená uhlem, výstavu zakončuje. Jsem rád, že jsem Romana Karpaše a jeho dílo mohl poznat.

Na Karpašově výstavě jsem byl dvakrát, spolu s davem diváků na zahájení, za tři dny pak dopoledne a sám, ale i tak přišlo několik zájemců.

Katalog výstavy, který vydalo Severočeské muzeum v Liberci, je výsledkem práce zkušeného vydavatele, 75letého Romana Karpaše, a editora Ludka Lukuvky, překlady do angličtiny a němčiny pořídili



Roman Karpaš: Velká uzlina, 2026

Milan Jára a Pavel Novotný, fotili Iva Borisjuková, Karel Došek, Matěj Kania, Roman a Ondřej Karpašovi, Šimon Pikous a Jaroslav Trojan. Má 104 stran a zachycuje všechno důležité. Komu se Romanovo dílo líbí, měl by ještě jednou přijít a katalog za 250 Kč koupit, nikde jinde autorovy juvenilní grafiky už neuvidí.

Lidová spisovatelka Františka Vačlenová

Františka Vačlenová, píšící pod pseudonymy Marie Solimanová a Jan Bříza, patří dnes mezi zapomenuté autorky lidových románů meziválečného Jablonce. Přesto její romány představují cenné svědectví o každodenním životě i o podobě tehdejší populární četby.



Budoucí spisovatelka se narodila 9. listopadu 1879 v Plhově u Sobotky jako Františka Karbanová. Vyrůstala v početné rodině se šesti sourozenci, její životní osud se však brzy změnil. Když jí byly čtyři roky, ujala se jí teta Žofie s manželem, kteří přišli o všechny své děti. Přijali ji za vlastní a žili společně v Mladé Boleslavi, kde provozovali údajně největší pekařství ve městě. Začali jí říkat Žofičko podle jejich zesnulé dcerky. Od dvanácti let pak pobývala v Jablonném

v Podještědí, tehdy nazývaném Německé Jablonné, kde navštěvovala školu.

Na své dětství a rodinu později vzpomínala i ve svých textech. Ve spisku *Jak se lidé před sto léty léčili*, který vydala vlastním nákladem roku 1938, připomíná svého pradědečka přezdívaného Drapák. Byl felčarem a jako vojenský ranhojčí se během napoleonských válek dostal do francouzského zajetí. Podle rodinného vyprávění měl dokonce pomoci hojivou černou masť zraněnému Napoleonu Bonapartovi. Motiv zázračné masti pak Františka Vačlenová využila také ve svém románu *Markétka*, vydaném roku 1928 pod pseudonymem Marie Solimanová.

Do Jablonce nad Nisou přišla roku 1921 spolu se svým o šestnáct let starším manželem Karlem Vačlenou. Manželé si zde v Údolní ulici otevřeli knihkupectví s papírnictvím a roku 1924 také vlastní nakladatelství. V té době už měli čtyři dospělé děti – syny Karla a Václava, dcery Marii a Jiřinu. Marie provozovala v Železném Brodě až do počátku třicátých let knihkupectví a nakladatelství. Zde také vyšla pod pseudonymem Tomáš Tobrno v roce 1925 pravděpodobně kniha její matky *Román Hildy*, jejíž obálku ilustroval Zdeněk Juna, malíř, grafik,

sklářský výtvarník a pedagog na zdejší odborné sklářské škole.

Jablonec nad Nisou byl ve dvacátých a třicátých letech 20. století jedním z nejvýznamnějších průmyslových měst severních Čech a světově proslul především výrobou bižuterie a skla. Vedle zámožných exportérů a továrníků zde ale působili také drobní živnostníci a domácí dělníci, jejichž obživa byla často nejistá a závislá na výkyvech zahraničního obchodu. Město mělo převážně německé obyvatelstvo, zatímco česká menšina zde postupně budovala vlastní školy, spolky, knihovny i kulturní život. A právě do tohoto prostředí vstoupili se svým podnikáním také Vačlenovi.

Bohužel už v roce 1926 Karel Vačlena zemřel, a tak vedení rodinného podniku převzala Františka. Vydávala především své vlastní lidové romány z venkovského a maloměstského prostředí. Knihy vycházely v edici *Matčina knihovna*, určené širokému čtenářskému publiku. Objevovaly se v nich motivy rodinných sporů, sociálních rozdílů, ženských osudů, lásky, zklamání i hledání domova a životního štěstí.

První román vydaný pod jménem Marie Solimanová nesl název *Milenka pusťtiny*. Následovaly knihy *V manželském zajetí*, *Za vinnu babiččinu*, *Markétka*, *Život v sázce*, *Děvče z hospody* či *Dědička milionů*, kterou věnovala své nejmladší dceři Jiřině. Do prostředí poválečného Jabloncka zasadila román *Zachraň mne!*, označený jako „román zbohatlých a zchudlých ze sklářského prostředí na Jablonecku v horečnatém ruchu poválečném“. Příběh mladé ženy z bohaté rodiny, která prožívá nešťastné manželství i citové zklamání, nakonec směřuje ke smíření a nalezení opravdové lásky. Právě šťastné konce byly pro tehdejší lidové romány typické.

Nakladatelství Vačlenových se však nevěnovalo pouze románům Františky Vačlenové. Syn Karel pečoval o edici *Knihovna dobrodružství, výzkumů a cest*, zaměřenou na dobrodružnou literaturu.

Františka Vačlenová žila po smrti svého manžela v Železném Brodě, kde také 13. ledna 1961, o třicet pět let později, zemřela. Pouze její syn Václav měl děti a dočkal se i vnoučat. Na rodinnou tradici navázal tím, že měl v Turnově papírnictví.

Blaschka

Ukázka z nového románu, jehož uvedení proběhne na festivalu skla, šperků a bižuterie Crystal Valley Week v liberecké knihovně 28. srpna od 18.00 hodin.

To není chobotnice

Když jednoho dne vlastně náhodou na obrazovce počítače uvidím chobotnice, medúzy a další obyvatele moří, jak je ze



skla vytvořili Leopold a Rudolf Blaschkovi, je to láska na první pohled. Nejdřív jenom žasnu nad tou krásou.

Otec a syn Blaschkovi se s nadlidským úsilím přiblížili tomu, co v přírodě vzniká bez ustání a bez zjevné námahy. Nejenom v mořích; jak později zjistím, z dílny Blaschkových pocházejí stejně dokonalé modely přírodnin, které jsou nám blíží – včel, trav, mechů, hniječích jablek. Když se vystaví v muzeích, vynikne symetrie těl mořských mřížovců i žilnatiny listů, půvab obrazů stvořených cizopasnou houbou, protože je vidíme jako *dílo*.

„V umělci, který se odváží příliš těsně přiblížit dokonalosti přírody, je nevyhnutelně něco mytologického a pyšného – stíny Babylonu, Arachné, Ikara, nemluvě o klonované ovečce Dolly. Blaschkovi si hráli na Boha a jejich úspěch je zneklidňující,“ píše se v jednom z internetových článků.

Z těch fotografií mořských bezobratlých na obrazovce počítače jde těžko poznat, jestli jsou to skutečná zvířata, nebo modely. Je to *zrada obrazů* na druhou, ne chobotnice, ale znak. Co všechno označuje, doufám zjistit.

Blasius, Blažka, Blaschka

„Předpoklad o benátském původu naší rodiny i povědomí o nejstarších příslušnících rodu se zakládají na ústní tradici, příbězích přenášených z otců na syny po mnoho staletí. Josef Blaschka, bratranec mého dědečka, někdejší starosta Hodkovic v severních Čechách a velkoobchodník i výrobce skleněných kamenů, si dal tu práci, aby vysledoval původ naší rodiny až do časů Římské říše. Ale můj dědeček, člověk prostý jakékoli přetvářky a pýchy na dědictví předků, nevěnoval jeho výzkumu moc pozornosti a vyprávěl mému otci o naší historii přesně tak, jak to teď budu vyprávět já vám.“

Tak Rudolf Blaschka začíná příběh svojí rodiny, o jehož sepsání ho požádá profesor G. L. Goodale, ředitel botanického muzea Harvardovy univerzity. Rudolf své vyprávění píše v roce 1896, pár měsíců po otcově smrti, v půlce vlastního života.

„V první polovině 15. století byl v Praze zapsán jako umělecký sklář muž jménem Blaschka, o kterém se říkalo, že pochází z Benátek. Samotné jméno Blaschka (Blažka) je slovansko-český překlad latinského jména Blasius. Pravděpodobně k tomu překladu došlo v časech vyhroceného slovanství, ale nic dalšího se v tomto ohledu nedá prokázat; je to příliš dávno. Potomci tohoto Blaschky pokračovali ve sklářství a v malování skla, ale tradice praví, že v každé generaci byl mezi několika syny vždy jenom jeden, který měl dědičný dar a dokázal uspět ve sklářském umění.“

Rudolf píše, jak se umělecké zpracování skla vyvíjelo v dalších pokoleních rodu Blaschků, jak někteří příbuzní odešli do Vídně, kde se stali malíři a mědirytci, i o zakládání

prvních rodinných skláren v 17. století: „Způsob sklářské výroby byl jiný než dnes. Tehdy si pronajali oblast lesa, postavili sklářskou pec a přivedli pracovníky. Hned jak vytěžili všechno palivové dříví, opustili to místo a přesunuli se jinam.“

Tak potomci bájného benátského Blasia ve střední Evropě plenili les za lesem a stěhovali se mezi českými a rakouskými horami.

Část rodu se usídlila v nížině, v Hodkovicích nad Mohelkou, a vedle obchodování se sklem se věnovala též zakládání textilních manufaktur. Postupně se hodkovičtí Blaschkové stali jednou z nejvýznamnějších textilnických rodin v monarchii.

Rudolfův praděd František Blažka dával kácet stromy v Jizerských horách, v údolí řeky Kamenice, kolem osad Maxov, Antonínov a Josefův Důl.¹ Rudolf o něm píše, že „vlastnil pilu a byl spolumajitelem sklářské pece. Byl znám jako nejsikovnější z bratrů a jeho skleněné ozdoby byly velmi ceněné.“²

Františkův syn Josef má nadání pro technické obory, studuje v Praze fyziku a mechaniku u slavného profesora F. J. Gerstnera a zajímá se o využití elektřiny, která je tou dobou teprve jiskřením budoucnosti. Odstěhuje se do Českého Dubu, kde se ožení s dcerou místního krejčího Františkou Kočvarovou.³ Narodí se jim postupně sedm dětí, ale jenom tři z nich – tři synové – se dožijí dospělosti.

Na jednu kapitolu je to hodně jmen, ale stačí podržet v paměti to následující: „Můj otec Leopold se narodil 27. května 1822 jako třetí a nejmladší syn,“ píše Rudolf.

¹ Ve farní matrice obce Smržovka se dochová zápis o sňatku skláře Františka Blažky s dcerou maxovského rychtáře Annou Marií Scheles (Schöles) z roku 1775 (je tu uveden i ženichův otec Adalbert Blažka, který je tedy nejstarším úředně stvrzeným předkem). V matrice je též zápis o narození Františkových synů – prostřední z nich jménem Josef, který přišel na svět roku 1779 v Josefově Dole, se stane Leopoldovým otcem. Oba latinsky psané matriční záznamy uvádějí jméno Blažka v české podobě.

² Leopold o svém dědu Františkovi jednou prohlásí, že byl „nejznámější sklář v Čechách“. Těžko zpětně soudit – v časech Františka Blažky se renomé řemeslníků šířilo hlavně ústně –, ale svědčí to přinejmenším o Leopoldově schopnosti vyprávět dobrý příběh, v němž „cit pro sklo“ proudí pokrevními řečišti a je s každou generací silnější. Takový příběh nachází chápavé posluchače v časech Darwinovy evoluční teorie, studia zákonů dědičnosti a počátků eugeniky – a mimo jiné zvyšuje cenu obchodní značky Blaschka.

³ Farní matrika Českého Dubu je psaná německy, a v německé podobě tedy uvádí i jména obou manželů – Josef Blaschka a Franziska Kotschwar (v jiném zápise zase německo-česky Kočwar). Ve vesnicích v Podještědí se mluví převážně česky, ale v Českém Dubu převládá němčina. Leopold a později i Rudolf jsou tedy od narození Blaschkovi.

Doma

Žijeme v Jablonci, odkud Leopold s Rudolfem nakupovali sklo a další materií. A když se stěhovali do Drážďan, vezli s sebou i vzpomínku na naše město – několik otisků razítek *K. K. Hauptzollamt Gablonz*, které na Leopoldův pracovní stůl vetkli pracovníci jabloneckého celního úřadu (ten stůl i s razítky je dnes k vidění v muzeu Harvardovy univerzity).

Kousek od nás přes kopec je Josefův Důl, kde se narodil Leopoldův otec, a hned vedle Albrechtice, kde pracovní stůl pro Leopolda a později i pro Rudolfa vyrobil slovutný varhanář Prediger. V nedalekém Tanvaldu zase žije Jan Blaschke, hudebník a fotograf, který pochází z rodové větve Leopoldova bratra Ignáce. Právě z Janových sociálních sítí vylovím první informace o díle jeho předků.

Protože česky o Leopoldovi a Rudolfovi Blaschkových nevyšla žádná kniha, pátrám po zahraničních zdrojích v knihovně jabloneckého Muzea skla a bižuterie. O rozhovor poprosím taky kurátora muzea, historika a odborníka na sklárství Petra Nového, který před časem napsal článek o hodkovické větvi rodu Blaschků.

Pan Nový mi ve sbírkách muzea ukáže skleněný model sasanky – ne mořské, ale hajní. Na první pohled je k nerozeznání od živých sasanek, co jsme viděli kvést v loukách nad Josefovým Dolem, když jsme tam jeli s rodinou na výlet. Na skleněném květu sedí skleněná beruška – té ovšem k dokonalosti živého brouka něco chybí, mistrovské dílo Blaschkových to není.

„Je to z devatenáctého století od neznámého autora,“ vysvětluje pan Nový před vitrínou. „Skleněné květiny dělávali skláři tady v Jizerských horách docela běžně.“

„Je teda vlastně dílo Blaschků v něčem výjimečné?“ ptám se, protože o sklárství nic moc nevím.

Pan Nový odpoví později a korespondenčně:

„Dokumentační a učební pomůcky z vinutého skla, imitující většinou exotickou faunu a flóru, se po polovině 19. století staly velmi vyhledávaným artiklem. Blaschkové vynikají jak množstvím, tak řemeslnou kvalitou zdokumentovaných výrobků. Jimi vytvořené modely jsou dokonalé živostí, které byli schopni docílit díky své extrémní individuální zručnosti. Nejde tedy o techniku, materiál či nástroje, které by Blaschky odlišovaly od jejich soupeřů a následovníků, ale jen a pouze o jejich výjimečné individuální schopnosti při práci nad sklářským kahanem.“



Štěpán Kučera, foto: Alena Čechová

Onde

ukázky ze sbírky nominované na letošní Magnesii Literu za poezii

POPIS. PŘEDVÍDÁNÍ

Dokud mi nedáš jméno,
nemůžeš mi ublížit.
Dokud Ti nedám jméno,
nemůžu Ti ublížit.

Za zámlkou,
za začátkem básně
(té, která začíná „Samo sebou“),
za začátkem nenápadného
zkreslování skutečnosti,
ve dvoře mezi barevnými kbelíky
s vodou i se suchem,
smích projeví své vlastnosti ohně.

Zkrátí se den, ale noc taky.

Den se pro mě stane otevřenou ránou
a v noci si to uvědomím.
Někde na pomezí představy a místa,
kam už nedohlédnu,
se pohne zvíře z málem zapomenuté báje.
Napadne mě,
kým v tuhle chvíli jsi,
ale nevyslovím to jméno.
Slibuji...

POTKAT TEBE

Tahle Tvoje přítomnost,
kde sladké vody nejsou sladké,
Nové město není nové,
mírný podnebný pás není mírný.

Ale kdo by to všechno prověřoval?

Jistota ist tot.

Tebe potkat.

Jak se procházíš mezi přímočarostí dětství
a tápavě jasnožřivým stářím,
kolem ramen ovinutá svá
snad, kdyby, ale, co když.

„Zase dělám něco jiného, než jsem chtěla.“
„Odpovídáš mi na něco jiného,
než jsem se ptala.“

Dal se směnit za pěkný výlet
ten kousek porcelánu,
který jsem schválně upustila na podlahu.
Vzdálenost k moři se prodlužuje.

Prudký smutek.
Zametá mrtvý hmyz z parapetu, nevěsta.
Utloukl se před zavřenými okny.

Dřevěné desky

Přinášíme text Věry Vohlídalové, která ho doplnila komentářem: „Začala jsem trochu psát, hrát si se slovy. Připomínat si příběhy některý předmětů, co mám doma. Ten kratičký, co posílám, jsem si připomněla už vloni v květnových dnech vzpomínání na konec války. Ten příběh je o dřevěných deskách a mém tátovi, který byl ředitelem repatriačního tábora UNRRA v Mannheimu. Jemu věnovali Ukrajinci v táboře ty desky s vypáleným věnováním.“



Je po válce. Německo je v ruinách. Lidé z různých koutů světa do Německa zavlčení, živořící v táborech pracovních či koncentračních, uprchlíci, ztracenci i děti hledají útočiště. Hlavně cestu domů. Než se tak stane, nacházejí pomoc v repatriačních táborech. Ty organizuje zejména UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration, Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu).

Jeden takový je v Mannheimu. Je obrovský. Nemocnice, školka, škola, právní poradna, kulturní místnost, venku i pódium pro koncerty či divadlo, zahrada. Skoro nic neschází. Něco přeci. Domov. Úleva po skončení strádání nenahradí tu strašlivou ztrátu rodného místa a rodiny. Vedení tábora dělá vše, co je třeba, aby se lidé dostali v pořádku zase zpět do svých domovů a mohli žít svůj život v bezpečí.

Oleh je zcela soustředěný na práci. Sedí u ponku, jazyk mezi zuby, oči upnuté na dřevěnou desku. Pomalu soustruží stovky malých dírek, do kterých musí zasadit dřevěné kuličky a nalepit barevné droboučké korálky do tradičních vzorů jeho rodné Ukrajiny. Kolem dokola ještě potom vydlabat další složité tvary. Nepospíchá. Tyhle desky věnují řediteli tábora ukrajinští krajané, kteří se v táboře ocitli z různých koutů válečných území a z nejrůznějších důvodů. Ředitel si to rozhodně zaslouží. Postaral se jim se svým týmem a dalšími lidmi v táboře o dobrý svobodný pobyt plný soukromí s lidmi různých národností postižených válkou. Ředitel připravoval pro obyvatele důstojné podmínky na návrat domů. Transporty byly vypravovány s vybavením všeho potřebného na dlouhou cestu. Ředitel nevěděl, že Ukrajinci domů nedojdou. Nemohli mu říct proč. Jen oni tu odpověď znali. Ředitel a jeho lidé se ty zvěsti dozvěděli, až když transport na hranice nedojel, protože byl prázdný.

Sužující touha po domově a vědomí, že doma je čeká v lepším případě gulag, v nejhorším smrt, svedla v táboře Ukrajince dohromady. Dokázali předvést svoje umění. Tančit, malovat a tvořit. Netěšili se na odjezd. Říct to ale nemohli. Ředitel se nikdy nedozvěděl, kam Oleha a jeho krajané osud zavál a zda vůbec přežili. Ale často si ty chlapce a muže vybavil při pohledu na ty nádherné desky. Uložil do nich důležité dokumenty. Ty desky i dnes uchovávají jiné, ale také důležité doklady jeho

dcery. Věřím, že tomu bude i po další generace. Budou vždy ten smutný poválečný příběh připomínat. Krásou tvarů, vytvořených rukama ukrajinského mladého muže, je výmluvným symbolem. Symbolem touhy po životě v pokoji a pohodě domova.

Cesty někde podél. Žluté plošiny nad řekou Nisou

druhý díl literárně-cestopisného cyklu básníka Josefa Straky po proudu Nisy

Vystoupils z vlaku na polské straně na stanici Krzewina Zgorzelecka, abys po mostku dlouhém tak třicet metrů přešel do německého Ostritz, které je skoro stejně tak pusté a prázdné, jako když jsi tady byl naposledy, tři dny před koncem minulého roku. Snad kavárna bude otevřena, jdeš tam a hned ve dveřích na tebe vydavač zmrzlin volá: „Unsere Kaffemeister ist geschlossen“, a ukazuje na kávový přístroj za sebou.

Asi mne odhadl, že v půl jedenácté bych rád kávu a ne zmrzlinu. Půjdu tedy bez kofeinového nakopnutí. Už jsem se ale viděl, jak sedím na ostritzkém náměstí a v těle mi proudí něco povzbudivého. Za městem se napojím na cyklostezku, bude to zas celý den o asfaltových površích, z tabule na asi prvním kilometru se dozvídám o dobývání čediče v ostritzkých kamenolomech.

V obecní části Leuba existoval na vrchu Galgenberg od roku 1928 čedičový lom. Pro přepravu na nádraží Nikrisch (dnes Hagenwerder) se užívalo kolejí – po trase těch kolejí možná právě jdu, ale je to tu již jen jako stezka pro cyklisty a někdy i pěší – z mnoho let uzavřeného dolu Berzdorf. Stezka se vine, ale převýšení je minimální do města Leuba, kde u statku Schneider mne vítal kůň v lehce nadživotní velikosti táhnoucí vozík. Dlouho jsem přemýšlel, zda je živý, byl vymodelován opravdu dokonale, ale protože nepohnul hlavou, usoudil jsem, že živý nebude; a nebyl. Leuba je malé město plné podstávkových a hrázděných domů s malým kostelem na kopci a několika slepými uličkami, které jsem častokrát i nechtěně prozkoumával.

Pak kolem jezer, kde na jednom z nich se proháněly raketové myši, bzukot byl slyšet půl kilometru daleko, ale byly to modely rychlostních „aut“ na ploše jezera. Zvláštní komunita lidí bydlících v nedalekém kempu, kteří hlasitě povzbuzovali své „vodní vozy“ obeplovávající bójky. Zanedlouho velký pískový lom, a klid.

A již skoro Hagenwerder, jenže před ním tamější most přátelství vybudovaný v roce 2004, po kterém přecházím na polskou stranu do vesnice Radomierzycze, s obrovským informačním centrem, kde se asi dějí i kulturní a společenské akce, protože za ním podium a hlediště pro sto lidí. V této vesnici se ale podivně snoubila nesmírná chudoba některých se soukromým penzionem, a především soukromým wellness



Josef Straka, foto: Jiří X. Doležal

a rybářským klubem. Neustále mně cedule nabízely místní sklep/krámkem Groszek, došel jsem tam a měli skoro prázdné regály, kupuji malinovou limonádu a zpět na cyklostezku, tentokrát na polské straně s názvem Zielona.

Vybral jsem tuto stranu, Nisu mám po levé straně tak 5–7 metrů od sebe a je zde jen ta stezka a louky, na německé straně kromě cyklostezky ještě železniční trať a frekventovaná silnice. Najednou je všechen spěch mimo tebe v této, skoro až přespříliš zklidněné rovinaté krajině. Míjejí tě cyklisté na jakémsi místním Tour de France, se zapnutými chytrými telefony měřícími výkon, zdravotní stav a snad i jejich životní pohodu. Následoval průjezd rychlých elektrických koloběžek s nahlas puštěným hip hopem. Člověk v hnědém cestovním saku působí najednou tak nepatřičně, že na něj něco volají a možná že stihli i vyfotit. Nevím, byli příliš rychlí a ostatně za pár minut byli pryč.

A zas jen tichá stezka, kolem rákosity, někdy i dva metry vysoké, mezi nimi malé plošiny, žluté, dva až tři metry dlouhé. Všechno lákalo na ně vstoupit, jen občas neměly rošt, nebo se člověk musel probít tlustými rákosity, ale pobyt nad řekou byl úžasný. Jen jsem litoval, že jsem tam byl v parném dni – skoro letní den, podle teploty, ovšem na začátku května – ale někdy tam ještě zajdu, až bude předsoumrak. Těch plošin bylo vícero a byl to jeden z nejhezčích momentů. Tak blízko jsem ještě řece nebyl, ne u břehu, ale dva až tři metry nad ní.

A jdu dál vedle ní, už splavná, označoval to informační panel u jednoho z jezů, až do vesnice Kožlice, kde jsem vstoupil do lesní džungle a ztratil se v ní. Dlouho to tak vypadalo. Procházel jsem krajinou, která nejevila známky života, jen bujně rostoucí podivná vegetace, mé obavy, že bloudím, řeka byla stále nalevo, ale co když někde zahrnula a toto byl jen přítok. Pak cedule *Teren monitorowany*, který na klidu těž nepřidal, a nakonec pár lidí, možná rybářů, kdo ví. Stačil jsem ze sebe vypravit jen

jedno slovo „Zgorzelec“ a oni „Tak“ a ukázali rukou. A zase lesy, porosty, hvozdy, či jak to jen nazvat, nekončilo to, páliło, a když už jsem umdlélval, mostek přes Červenou vodu, začátek zhořeleckého lesoparku. Dva kilometry, po levé straně již trochu Görlitz, ale tady stále – houštiny. Až nakonec domy, nejdřív na levé, německé straně, za jezem, ale pomalu i na té polské. Jedna káva, jedna z těch zachraňujících, a pak již cíl, stará restaurace u domu Jakuba Boehma Przy Jakubie. Asi nejchutnější pivo Zywiec, co jsem kdy pil, po 25 kilometrech ve skoro třicetistupňovém vedru musí takový být, a pak se nesměle ptám servírky na polévku – „zurek, může být“, nebo tak nějak a já vesele říkám, že ano, jednoznačné ano. A pak už se jen šourám na görlitzské nádraží, nohy pálí, ale radost z dalšího projitého úseku Ponisi je veliká. Mám za sebou 100 kilometrů trasy, přesně, ale těch následujících 154 bude neskutečně dobružství, teprve za Zhořelcem to doopravdy začne.

oSVĚTa

Eva Koudelková

Oslava Maloskalska v nedokončeném románu Jarmily Glazarové

7. září tohoto roku uplyne sto dvacet pět let od narození Jarmily Glazarové (1901–1977). Spisovatelku mají její čtenáři nejspíše spojenou s oblastí moravsko-slezského pomezí a Beskyd, kam lokalizovala svá vrcholná díla *Roky v kruhu* (1936), *Vičí jáma* (1938) a *Advent* (1939), a tak nejspíše málokdo ví, že se narodila v Malé Skále na Turnovsku, kam se opakovaně vracela zhruba v posledních dvaceti letech svého života. Na místním lesním hřbitůvku je i pochovaná, ačkoliv zemřela v Praze.

Rodný kraj se často objevoval v jejích drobnějších pracích, v příležitostných článcích, statích nebo vzpomínkách, z nichž některé lze najít ve výboru *Místotopis srdce* (1973). Většina ale zůstala v rukopisech, dnes uložených v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, např. povídka *Z mého života*, článek *Kouzelná obálka*, předmluva *Český ráj* či doslov *Loučení s městečkem*. V archivu také skončil zamýšlený román *Navlékač korálů*, jenž měl být svěbytnou oslavou rodné obce i krajiny, v níž leží.

Na románu začala pracovat na začátku druhé světové války, ale dlouho hledala způsob, jak věrohodně uchopit látku, již zamýšlela ztvárnit, protože se kvůli množství autobiografických prvků obávala přílišné osobní zaujatosti. Dokládá to mj. její korespondence s literárním kritikem Ladislavem Štollem (1902–1981), jejím krajanem. V dopise ze dne 23. 2. 1944 mu napsala: *Začne to jako dojemná idyla, a tak se to rozroste – mám sama strach z té skladby a vůbec ze všeho (...) Bojím se, není-li to nad moji sílu. Abych ten materiál nerozplytl-*





*Malá Skála, pohled na Jizeru,
v pozadí Vranovský hřeben s letobrádkem v Pantheonu*

vala na věc, která dopadne v mých rukách slaběji, než by dopadla v ruce silných...

Chtěla vytvořit něco na způsob rodové kroniky, jak sama uváděla, časem se však její představy měnily, až dospěla k označení Navlékače korálů za generační román, ve kterém chtěla vykreslit historii rodného kraje a své vlastní rodiny. Po ukončení druhé světové války psaní románu přerušila, nejspíše kvůli výzvám, jež přišly se změnou režimu, i když se zvláště v šedesátých letech několikrát zmínila, že by se k rozepsanému textu chtěla vrátit. Například v rozhovoru v Obraně lidu z roku 1967 řekla: *Dala jsem knize pracovní název Navlékač korálů. To svedlo k mylným domněnkám, a také proto, že příběh začíná ve sklářském kraji v Podkrkonoší, že budu*

psát o lidech ve sklářském průmyslu. Je to však název symbolický. Dokončila jsem asi třetinu v definitivním znění. Od té doby uplynulo mnoho času. Člověk uzrával léty a zkušenostmi (...) Když jsem se nyní rozhodla vrátit se k tomuto rukopisu, vracím se jako zcela jiný člověk... K dokončení však už neměla dostatek sil, především z důvodu nemoci. Některé pasáže textu ale publikovala časopisecky.

Hlavní hrdinkou připravovaného díla je Anna, vracející se po třiceti letech do míst, kde se narodila, což v ní evokuje vzpomínky na dětství. Pátrá po rodinné historii, vydává se po stopách svých předků, zejména dědečka Josefa Probošta a babičky Luisy. Text je výrazně fragmentární a heterogenní, přičemž dojem

nesourodsti umocňuje tříšť osobních zážitků nebo útržky rozhovorů s pamětníky, například se slečnou učitelkou Hofmanovou, blízkou přítelkyní autorčiny matky, nebo s vlastními rodiči. Mezi postavami najdeme nejen příslušníky Anniny rodiny, ale i další obyvatelé Malé Skály a blízkého okolí, včetně majitelky maloskalského zámku Ellen Oppenheimerové a jejich zaměstnanců. Časově je román zasazen do období mezi prusko-rakouskou válkou v roce 1866 a druhou světovou válkou a Glazarová v něm sleduje osudy příslušníku tří generací své rodiny.



Malá Skála

Materiál pro román spisovatelka čerpala z kronikářských zápisů místního řídícího učitele Šimona, dalším zdrojem pro ni bylo několik pamětníků, zvláště již zmíněná učitelka Hofmanová. V citovaném útržku z rozhovoru v Obraně lidu Glazarová uvedla, že název díla je symbolický, přičemž vysvětlení oné symboliky najdeme přímo v textu románu, kde píše:

Jako tolik navlěkačů v tomto kraji, usedá i Anna nad krabici rozsypaných korálů. Byly kdys navlečeny v souvislý řetěz mnohobarevných zrn. Značily život a dny a události podivuhodné idyly a jejich krůpě-

je skrývaly sladkost i trpkost v neoddělitelné sloučenině. Netrpělivá ruka v hodině hněvu přetrhla nit. A nyní, po dlouhých letech, usedá nový navlěkač korálů nad zvětšelou schránku. Zrno po zrnu navlěká znovu na dlouhou nit. Nepracuje s navyklym chvatem řemeslných navlěkačů. Hrouží se do sestav svých vzorců a z jejich barevných obrazů skládá si příběh životů, ze kterých vznikl jeho život.

Právě proto, že román zůstal torzem a čtenář nemá možnost vnímat ho v jeho komplexnosti, záleží zcela na něm, co ho na takovém díle nejvíce osloví. Pro mě jednoznačně vyniká jeden aspekt, jímž je oslava rodného kraje ve vši jeho malebnosti. Souvisí s hledáním domova jako důvěrně známého prostředí, které poskytuje bezpečí a životní jistotu, že se člověk má kam vracet. Je to jediné možné útočiště v těžkých časech, jediné harmonické místo na zemi, které poskytuje ochranná křídla.

Glazarová v textu knihy věnuje rodnému kraji několik upřímných vyznání, z nichž přesvědčivě vyplývá, že i po desítkách let strávených jinde v ní vyvolával silné emoce. Zde je pro představu aspoň jedna pasáž, nad jímž průkazná.

Za Turnovem se kraj semkne okolo trati. Domečky odběhly do strání a sblíží se z vysoka, ty perníkové chaloupky s bílými pruhy mezi obarveným trámovým. Skály, borovice a brýzy. A bílá pára, která stoupá z tajemných kotlů v rozsedlinách četných skal. Scenerie vzrušující, tajuplná a neskutečná (...) A pak se rozezpívá jez. Široký a plochý jez na Jizeře se starou písní, která se věrně a známě ozvala v tichém dvojzpěvu. Jeden hlas v srdci a druhý na řece (...) Srdce se vzdouvá dojetím, náhle tak plně zmatku v nepředvídané a netušené panice lásky

a smutku a radosti. Vracím se domů! Poslední bdělou špetkou rozumu Anna žasne. Rodáctví není tedy pověrou. Je přece jen pro každého z nás mezi všemi krajinami ta jediná krajina rodná, krajina kolébky a dětství, která sestoupila do nás, abychom ji nesli v svém srdci, aniž o tom víme. Abychom se jednou, v hodině návratu, až staré obrazy ožijou v srdci a naplní nás, zalýkali tím náhlým pocitem příslušnosti a lásky.

Stává se často, že nejsilněji si uvědomuji hodnotu domova ti, kteří ho ztratili, ať už trvale, nebo aspoň dočasně. A takoví lidé si nosí svůj domov v sobě a žijí z naděje, že se tam jednou vrátí, což byl i případ Jarmily Glazarové. Jedním z dokladů vztahu autora k rodnému kraji je užití motivů, jež ho přibližují, v tvůrčově literárním díle. Často je to i indikátor míry vlivu, jenž formoval jeho osobnost. Uvedme na závěr ještě jednu citaci, dokládající jednoznačnou identifikaci Jarmily Glazarové s Maloskalskem, Pojizeřím a s Českým rájem. Tentokrát z jejího *Místopisu srdce*.

Dostala jsem od sudíček ten zvláštní dar, že jsem se narodila v Českém ráji. Moji čte-

náři vědí, že nejsem úzce lokální vlastenec. Vyprávěla jsem o opavském Slezsku, jak jsem nejlépe uměla. Vydala jsem okouzlené svědectví o kráse beskydských hor. Ale DOMA, to je Malá Skála, a to je docela zvláštní, pokrevní, podivuhodný vztah. I vzduch tam voní specifickou zvláštní vůní, kterou vdechnu vždy znovu s radostným poznáním. A Jizera zpívá jinak než ostatní řeky, když se elasticky a půvabně přehoupne přes jez a dole v bílých pěnách dovádí a kypí. Nikde tak nevoní mateřidouska a nikde nejsou luční květy tak pestré a velké, jako na maloskalských úvozech (...), kde voní květiny a lesy, ovoce a houby, a voní i jiskřivý mráz a sněh. Je to zvláštní komorní zahrádka ráje – přesně tak velká, aby se vešla do náruče vzpomínek na dětství a mládí, a do náruče času, který ještě zbývá. Je krásné vědět, že právě tady, v té zemi milované, v Českém ráji, je první a definitivní domov (...) Všichni se vracíme zpátky, protože doma je v chalupách rozsetých na rampách kopců, kde sošné skály zabloudily až na zahrádky a do jablonových sadů. Kde zpívá Jizera a Kozákov hlídá jako věrný bernardýn.

Blanka Pastvová, Marek Sojka

Tápeš-li v tom, jak odpálit text, promluvu, sdělení, vrhni tam citát. Proč ne? Nedávno mě jeden krásně bříinkl do neokortexu: „Jen dobrý autor ví, jak špatně píše.“ Vetknout výpisek z díla Leonida Nikolajeviče Andrejeva, ruského spisovatele a dramatika z období před výstřelem z Aurory, se v rubrice pro nepřilíš okované autory poezie jeví až drzé. Víím. Ale co když provokace dokáže ponouknout k velkým výkonům? Anebo ke zjištění, že lepší než básnit bude třeba sochat či péct housky... Uvidíme. Protentokrát zavítáme do textových krajin dvou původem Liberečanů ve věku před třicítkou – Blanky Pastvové a Marka Sojky.



A opovázlivý budu i nadále! Vždy totiž začínám reflexi textů ženské poloviny Světloňošů, teď to ale pro jednu obrátím mužským rubem k očím.

Marek Sojka zaslal texty. Ty obsahují: velké symboly, pózy, archetypy, průlety napříč varietami češtiny, ale i anglicismy, germanismy. Dále tu sousedí nízké s vysokým, slang s odbornou terminologií, nechybí patos, „rock and roll i opera“. A tak dále a tak dál. Uf!

Jako když ladíte rádio a potrhané poselství z přijímače nakupí se před vás v jeden velký chomáč chaosu. Z bran Babylonu vlají prapory, král je doma. Jediný nosník, které vše volným i vázaným veršem psané na pokračí přetíženi podpírá a nabízí jakési piktogramy k orientaci, je téma lásky. Neopětované, tragické, až jakési pralásky, kořene, základních jejich výhonků pod dějinami lidstva.

Jenže občas zornice sešvihají obrazy, co jsou sice lehce naivní a neotesané, ale určitě ne falešné, a dláto k jejich obrobezení třímá poeta s dobrým úchopem. Viz zajímavé verše „Slunce na mě zaštekalo / Když jsem viděl z boku čas“. Nebo „Chlastal jsem úsvit / Abych se na ně mohl podívat“.

Ačkoliv neještě tak zavedeným poetům obvykle říkám, ať tnou a osekávají, v případě tohoto autora bych byl naopak pro daleko větší gejzíry obraznosti. A z cákanců, co zůstanou i po vytření podlahy, bych sekal brilantní surrealismus. Cítím, že tam nějak našlápnuto je. Přesvědčte se, nebo mi to vyvraťte třikrát.

I Blanka Pastvová zaslala texty. Oproti mužskému protějšku dvacátého šestého „světloňošího“ dílu ovšem s libovějším masem poezie. Minimum flaks, maximum vysokých roštěnců. Tady není třeba

hraběcích rad, zde stačí jen občas propéct – někdy více směrem ke krvavosti, jindy klidně well done... Ale nepřipálit!

*V autorčiných
básních rozeznávám
následující koření:
tělesnost, vášně všech
druhů, senzualitu. A na
patře zůstává snad i něco,
co by mohlo být zváno
směsí „rustikální“.*

Její volné a jaksi správně svojské verše ale nechutnají po idealizované estetice, tu a tam se na zkus sladkým prokoušeme až ke zranitelnosti. Šrámy raší zejména ze vztahů mezi lidskými bytostmi a z jejich chladných postojů k otázkám stěžejním a na druhém pólu zaníceným k něčemu, co pro mě nejlépe vystihuje krásný český tvar zvoucí se konina.

Verše jako kdyby neustále oscillovaly mezi rozličnými vrstvami rozrušení. Napětí líhne se třeba z toho, jak mluvčí vnímá sebe sama, jaké má k sobě očekávání a jak ho „skenuje“ okolí. Pastvová též dobře svede vypíchnout detail, až se blížíme k jakési jeho fetišizaci: „sním o chlebu / jak mu hladím kulatá záda“. Či „náušnice o sebe cinkají / zní to jako / zpěv mimi-nek“. Líbí se mi to. Co vám?

Děkuji, že jste dočetli až sem. Toužíte si číst i o své tvorbě?

trdla.martin@gmail.com



Marek Sojka

Slunce na mě zaštekalo
Když jsem viděl z boku čas
Utíkal jsem, jak se dalo
Přes veliký chrysopras
Na něm blechy tancovaly
Ve víně se topily
Pod ním chundelatý zajíc
Vztekle chroustal obilí
To se dělo dnes a zítra
A pak ještě mnohokrát
Moje drahá Kalliopé
Miluji tě nastokrát

Chci vybuchnout jako sopka
V latexovém obleku
Láska je marná
Tak jako cesta
K alfa centauri
Čekáte rým
Však mě to nezajímá
Často mě serete
Kněží smalltalku
Kdyby nebylo idiotů
Museli bychom je vytvořit
V zájmu všech nerdů
I lidstva

V pohledu na tmu
Něžně objímající tvé křivky
Chlastal jsem úsvit
Abych se na ně mohl podívat
Nestačí příslib
Nestačí doufání
Nestačí snad, ani možná
Já chci...
Chci už konečně vidět
Chci slyšet
Chci cítit
Chci chutnat
Chci se konečně dotýkat nekonečna
V konečné variaci
Chci s tebou chlastat úsvit
Chcát soumrak
A mezitím si užít den
Já miluji
Bohové, pomozte mi...



Blanka Pastvová

**PĚTKRÁT JSEM SE
KOUSLA DO TVÁŘE**

Pětkrát jsem se kousla do tváře
při pohledu na to, co po tobě zbylo –
ulepená kolečka na stole
od sklenice limonády,
našlapáno v chodbě
po tvých žlutých teniskách.

Zdálo se mi o nás,
jak ležíme na louce
a nic nás netrápí.
Včera jsem na tebe myslela
a dnes jsem tě potkala
nejhebkčí ruce
společně
s nejhezčí mezerou mezi zuby
kráčí si po Praze na odív.

Mateřské objetí nad ránem
ve světelné stodole,
všechno je daleko hezčí,
když si lidé navzájem vjíždí
prsty do vlasů.



Letní provoz – hlavní budova

do 12. 7. **NORMÁLNÍ PROVOZ**
(6. 7. zavřeno)

od 13. 7. do 19. 7. **OMEZENÝ PROVOZ**

Půjčovny

Informační služba, internet

pondělí, středa 9.00 – 18.00 hod.

čtvrtek, pátek 9.00 – 16.00 hod.

úterý, sobota, neděle **ZAVŘENO**

od 20. 7. do 2. 8. **ZAVŘENO**

od 3. 8. do 23. 8. **OMEZENÝ PROVOZ**
(viz výše)

od 24. 8. **NORMÁLNÍ PROVOZ**

Letní provoz – pobočky

POBOČKA VESEC

pondělí 9.00 – 12.00 hod. 13.00 – 17.30 hod.

POBOČKA KRÁLŮV HÁJ

čtvrtek 11.00 – 17.00 hod.

POBOČKA RUPRECHTICE

středa 9.00 – 12.00 hod. 13.00 – 17.30 hod.

POBOČKA KUNRATICKÁ

pondělí 9.00 – 12.00 hod. 13.00 – 17.30 hod.

POBOČKA MACHNÍN

pondělí 9.30 – 11.30 hod. 12.00 – 16.00 hod.
(otevřeno pouze 13., 27. 7. a 3., 31. 8.)

POBOČKA ROCHLICE

ZAVŘENO

PŘEJEME VŠEM ČTENÁŘŮM KRÁSNÉ LÉTO A PŘÍJEMNOU DOVOLENOU S NAŠIMI KNIHAMÍ.

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz



Liberecký autorský kruh (LAK)

spoleklak@email.cz



ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec



V zámku bylo práce a běhu o překot.

lepší je ten, že se na to vezme zahradník.

When shall we three meet again?

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.

n shall we three meet again?

Tádal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Ale vždyť jsme ztratili cestu!

sem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Byl bych mohl přísahat, že to byl on.

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských ot
cammin di nostra vita mi ritrovai per una selva oscura, ché la diritta via era smarrita.*

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno po

Mnozí odvážlivci, když se ocitli na počátku velkolepého měsíce června

ase, that thereby beauty's rose might never die. Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m

nším a ještě menším, až budu nejmenší na celé

Es war spät abends, als K. ankam.

Vom Wesen der Wäh

»Kde jsem se to zase ocitl?« divil se Krtek, když vyšplhal